

15. møde

Fredag den 1. november 1996 kl. 10.00

Dagsorden

Forespørgsel nr. F 14:

Forespørgsel til landbrugs- og fiskeriministeren [om regeringens oplæg til FAO's fødevaretopmøde].

Af Bent Hindrup Andersen (EL) og Steen Gade (SF).

(Forespørgslen anmeldt 3/10 96. Fremme af forespørgslen vedtaget 9/10 96).

Meddelelser fra formanden

Formanden:

Medlemmer af Folketinget Pia Kjærsgaard (DF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Ole Donner (DF) og Poul Nødgaard (DF) har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod rituelle slagtninger.

(Beslutningsforslag nr. B 54).

Den eneste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel nr. F 14:

Forespørgsel til landbrugs- og fiskeriministeren:

»Hvad kan regeringen oplyse om regeringens oplæg til FAO's fødevaretopmøde i uge 46 i Rom, herunder om den økologiske fødevareproduktions samt om bioteknologiens rolle i den globale fødevareforsyning?«

Af Bent Hindrup Andersen (EL) og Steen Gade (SF).

(Forespørgslen anmeldt 3/10 96. Fremme af forespørgslen vedtaget 9/10 96).

Formanden:

Jeg kan allerede nu meddele, at afstemning om eventuelle motiverede dagsordensforslag udsættes til mødet tirsdag den 5. november 1996.

Begrundelse

Bent Hindrup Andersen (EL):

Folketinget har i dag en forespørgselsdebat på initiativ af Enhedslisten og SF, og vi ønsker, at regeringen skal redegøre for sit oplæg til FAO's fødevaretopmøde i Rom den 13.-17. november 1996, herunder om den økologiske fødevareproduktions og bioteknologiens rolle i den globale fødevareforsyning.

FAO's fødevaretopmøde afholdes, mens vi herhjemme netop i disse år ser konsekvenserne af at have satset på et industrielt landbrug med et stort input af kunstgødning, pesticider, medicin og energi med efterfølgende miljøproblemer.

Samtidig mærker vi de kolossale bindinger, det giver for landbruget, når strukturen nu låses fast, så den giver mindelser om stavnsbåndet med staldbygninger, dyreracer, afgrødesorter og gæld, som i den grad er knyttet til det industrielle landbrug. Landbruget samles på få hænder, og det specialiseres.

Det er den modsatte udvikling, der skal til for at redde fødevareforsyningen på verdensplan; den eneste løsning på verdens fødevareproblemer er en lokal økologisk produktion af fødevarer. De fattige lande skal ikke tage den omvej, de rige lande har taget, og som vi nu skal til at betale dyrt for.

Vi ønsker endvidere med forespørgselsdebatten at sætte fokus på, at den rige verden med brugen af gensplejsning i landbrugsproduktionen er i gang med at begå en historisk fejltagelse, som er uoprettelig. Det låser udviklingen fast til en fortsat brug af sprøjtemidler, og de miljømæssige konsekvenser ved gensplejsning er helt uoverskuelige og kan bl.a. give nye problemer med resistente insekter og ukrudt. Samtidig bruges der uhyre summer på denne udvikling, og det er penge, som skal ind igen ved salg af dyre frø og sprøjtemidler.

Danmark har ikke selv ønsket gensplejsede afgrøder anvendt, men er blevet presset hertil af EU. Nu har vi en mission i at forhindre, at de fattige lande kommer i den samme situation. De fattige lande har brug for en stabil produktion, som bevarer naturressourcerne og ikke stiller de store kapitalkrav.

I august måned i år afholdt den økologiske verdensorganisation, IFOAM, sin kongres i København med massiv økonomisk og politisk støtte fra vores landbrugsminister. Jeg vil gerne benytte lejligheden til at udtrykke min anerkendelse herfor.

Da inspirationen til denne forespørgselsdebat i høj grad udspringer af IFOAM's kongres, vil jeg afslutte min motivering af forespørgslen med at citere fra det slutdokument, som blev vedtaget af de mere end 1.000 deltagere:

»Den hurtige udvikling af praktisk, økologisk jordbrug over hele verden er et levende bevis for, at det er en realistisk og gennemførlig metode. De mange indlæg på konferencen i København dokumenterede, at økologisk jordbrug kan sikre menneskelige og materielle ressourcer på lang sigt at producere tilstrækkelig føde af høj kvalitet, samtidig med at miljøet beskyttes, og biodiversiteten bevares.

Med økologisk jordbrug kan man opnå en egentlig bæredygtig fødevarerforsyning for alle. Vi er enige om, at lokal, regional og national selvforsyning med fødevarer er et vigtigt mål, og vi opfordrer indtrængende FAO til at anerkende den rolle, økologisk jordbrug kan spille.

Midt i en fødevarerkrise, som rammer mere end 800 mio. fattige mennesker, forpasser FAO en chance ved ikke at inddrage IFOAM's 25 års erfaring og ekspertise i økologisk produktion.

Økologisk jordbrug er forudsætningen for global fødevarer sikkerhed!«

Hvor ville det være opløftende, hvis landbrugsministeren vil tilslutte sig dette slutdokument.

Besvarelse

Landbrugs- og fiskeriministeren (Henrik Dam Kristensen):

Den danske deltagelse i FAO's fødevarer-topmøde forberedes af Landbrugs- og Fiskeriministeriet i tæt samarbejde med Udenrigsministeriet. I forberedelsesprocessen har regeringen endvidere rådført sig med det danske FAO-udvalg bestående af andre ministerier, forskningsinstitutioner, NGO'er og interesseorganisationer. Forberedelsen er desuden koordineret med EU-landene og de nordiske lande.

I redegørelsen om den danske regerings oplæg til fødevarer-topmødet vil jeg først berøre den generelle del af oplægget til topmødet, og dernæst vil jeg svare på de konkrete dele af

spørgsmålet, som vedrører økologisk landbrug og bioteknologi.

Formålet med afholdelsen af topmødet har været at skabe fornyet fokus på fødevarer sikkerheden i verden. På topmødet vil verdens regeringer vedtage en politisk erklæring og et handlingsprogram, som indeholder syv forpligtelser til opnåelse af en forbedret fødevarer sikkerhed. Det drejer sig om de samfundsmæssige rammer, fattigdomsbekæmpelse, bæredygtighed, handelspolitik, fødevarerhjelpe, investeringer og en opfølgning af topmødets beslutninger.

I dag er der kapacitet til at brødføde verdens samlede befolkning, men alligevel har FAO opgjort, at 800 millioner mennesker lider af underernæring, så fødevarer sikkerhed kan altså ikke begrænses til sikring af tilstrækkelig samlet produktion af fødevarer; fordelingen af produktionen er helt central. Hertil kommer, at man forventer, at verdens befolkning i år 2030 vil være forøget med 3 milliarder mennesker. Der bliver altså mange flere munde at mætte. Og samtidig vil et øget indkomstniveau i en række udviklingslande medføre, at fødevarerforbruget pr. indbygger stiger.

Topmødet forventes at vedtage en definition på fødevarer sikkerhed, som indebærer, at alle mennesker til enhver tid har fysisk og økonomisk adgang til tilstrækkelig, sikker og nærende føde for at tilgodese den diæt, som er nødvendig for et aktivt og sundt liv, og som er i overensstemmelse med deres naturlige præferencer.

Det overordnede danske synspunkt har været det samme, som vi indtog i forbindelse med det sociale topmøde i København: at topmødedokumenterne så langt som overhovedet muligt skal være præcise, fokuserende, forpligtende og handlingsorienterede.

Det handlingsprogram, der vedtages i Rom, bør så vidt muligt indebære fremskridt, og det bør under ingen omstændigheder indebære tilbageskridt i forhold til vedtagelsen på de foregående topmøder, ikke mindst Riokonferencen om miljø og udvikling og det sociale topmøde i København.

Den danske regering har i forberedelsen af topmødet arbejdet for, at en række emner, som udgør selve grundlaget for udviklingen og dermed for opnåelsen af fødevarer sikkerheden, er blevet medtaget i handlingsprogrammet.

Det er en nødvendig betingelse for fødevarer sikkerhed, at der sker en væsentlig forbedring af kvindernes ligestilling, af deres adgang til produktionsmidlerne, bl.a. gennem jordreformer, af

kvindernes medindflydelse på de politiske beslutningsprocesser og af bæredygtigheden i forvaltning af de naturressourcer, som udnyttes i fødevarerproduktionen. På grund af fødevarerproduktionens særlige karakter med store arbejdsbyrder for kvinder og de mange enkeltbedrifter har fødevarer-topmødet særlige muligheder for at gøre en indsats på disse områder.

Regeringen vil derfor endvidere i forberedelsen af topmødet arbejde for, at bæredygtig fødevarerproduktion, forskning i fødevarersektoren, formidlingen af forskningsresultaterne og inddragelsen af landbefolkningerne i beslutningsprocessen prioriteres højt i topmødets sluttekster.

Regeringen vil også understrege, at fattigdomsbekæmpelse, demokrati, respekt for menneskerettigheder og god regeringsførelse udgør grundlæggende betingelser for, at der kan ske en stabil udvikling af fødevarersektoren, således at der opnås fødevarer-sikkerhed for alle. Jeg vil i det følgende fremhæve nogle særlige vigtige aspekter:

Den danske regering lægger afgørende vægt på, at de mennesker, der skal medvirke til at forbedre forsynings-sikkerheden, til stadighed tages med på råd i beslutningsprocesserne, og at deres erfaring om en bæredygtig og lønsom anvendelse af naturressourcerne bliver brugt i deres lokalområder.

Regeringen er derfor tilfreds med, at der samtidig med opnåelse af fødevarer-sikkerhed sker en forøgelse af beskæftigelsen og indtjeningen i landdistrikterne både inden for og uden for fødevarersektoren. Det er derfor tilfredsstillende, at behovet for ressourcetilførsel til landdistrikterne bliver anerkendt i handlingsplanen, og en sådan politik vil netop lykkes bedre, hvis der er sikret landbefolkningerne demokratisk deltagelse i beslutningsprocesserne.

Vi noterede også med tilfredshed, at det har været muligt at sikre grundlæggende vilkår for fødevarer-sikkerhed – såsom fattigdomsbekæmpelse og kvindernes lige adgang til produktionsmidlerne – en fremtrædende plads i handlingsplanen.

Regeringen lægger også vægt på, at der i slutdokumentet opnås enighed om, at menneskerettigheder skal respekteres, at hver enkelt regering påtager sig et ansvar for på demokratisk vis at udforme gennemskuelige retsregler og føre en økonomisk politik, som bistår de enkelte borgere i at opnå fødevarer-sikkerhed; men disse emner har desværre givet anledning til vanskeligheder under de forberedende forhandlinger.

Det vil være muligt at få indsat en markant målsætning om styrkelse af jordbrugs-, skovbrugs- og fiskeriforskning i topmødeteksterne, men det bør samtidig understreges, at forskning i sig selv ikke er nok. For det første skal repræsentanterne for brugerne inddrages i en vurdering af, om forskningen er relevant, og for det andet skal forskningen formidles til brugerne. Effektive formidlingssystemer har vist sig at være et afgørende middel til opnåelse af ikke blot højere produktivitet, men også for anvendelsen af behovet for mere bæredygtige produktionsmetoder.

Regeringen anser det derfor for positivt, at der er opnået bred enighed om de afsnit i teksten, der omhandler bæredygtig fødevarerproduktion, men regeringen finder samtidig, at der mere konkret bør arbejdes videre med bæredygtighedsbegrebet for at sikre en ensartet forståelse og fortolkning i alle dele af verden.

Regeringen finder, at arbejdet med bevaring og bæredygtig udnyttelse af genetiske ressourcer i både land- og havmiljø kan bidrage væsentligt til en forbedring af fødevarer-sikkerheden, og lægger vægt på dette samt på, at arbejdet i videst muligt omfang sker gennem konventioner for biologisk diversitet.

Den danske regering finder, at liberalisering af verdenshandelen vil medføre betydelige fordele, men er også opmærksom på, at mange udviklingslande frygter, at liberalisering af verdenshandelen vil føre til forringet fødevarer-sikkerhed for de fattigste og for de fødevarer-importerende lande. Mange udviklingslande er endvidere skeptiske over for inddragelse af miljøhensyn i handelspolitikken.

Udviklingslandene bør i så vidt omfang, de selv ønsker det, inddrages i at nyde godt af den internationale frihandel, som understøttes af verdenshandelsorganisationen WTO, og som sigter mod en global økonomisk udvikling uden de velfærdstab, som er forbundet med national protektionisme.

Det er imidlertid forbundet med væsentlige fordele for en række udviklingslande at opbygge en stabil egenproduktion af fødevarer, og udviklingslandene bør have mulighed for at foretage en vis afskærmning af deres markeder, så længe denne opbygning står på, ligesom det internationale samfund bør yde bistand til opbygningen. På den måde styrkes den dobbeltrolle for landbrug og fiskeri med hensyn til fødevarerproduktionen og med hensyn til skabelse af indkomst og beskæftigelse i landområ-

der. Det er der også taget hensyn til i den aktuelle danske oprioritering af bistandsindsatsen i landdistrikterne.

Derfor findes der også i GATT, WTO-aftalen, en række undtagelser for udviklingslandene, som dels giver bedre mulighed for afsætning af deres produkter, dels bedre mulighed for at opretholde beskyttelsen af deres hjemlige markeder. Der blev desuden i forbindelse med underskrivningen af GATT, WTO-aftalen, i 1994 givet tilsagn om en særlig hensyntagen til de mindst udviklede og nettofødevarieimporterende udviklingslande i form af fødevariebistand og bistand til forbedring af deres egen produktion.

Bestemmelserne om udviklingslandene i GATT, WTO-aftalen, vil komme op til drøftelser under ministermødet i WTO i december i Singapore. Det er vigtigt, at liberaliseringen ikke kommer til at ske på udviklingslandenes bekostning, og regeringen støtter derfor arbejdet i WTO med gennemførelsen af beslutningen om at støtte de fattigste og nettofødevarieimporterende udviklingslande.

Regeringen mener desuden, at udviklingslandene må støttes i at udvikle en mere konkurrencedygtig fødevareresektor, således at de bedre kan honorere miljø- og sundhedsmæssige krav, og således at de snarest muligt kan drage fuld udnytte af handelsliberaliseringerne.

Den danske regering lægger vægt på, at der sikres en koordineret opfølgning af topmødets resultater. En sikring af fødevareresikkerheden involverer således en indsats inden for et stor antal sektorer. Det er den enkelte regerings ansvar at tilvejebringe de politiske og økonomiske forhold, som er en forudsætning for fødevareresikkerhed.

En opfølgning af topmødet kan ikke gennemføres af de enkelte regeringer alene eller af en enkelt international organisation. Hele FN-systemet og Verdensbankgruppen må deltage i en koordineret opfølgning af topmødet og må påtage sig et ansvar for at medvirke til, at de beslutninger, der vedtages på topmødet, også føres ud i livet.

Topmødet er ikke en enkeltstående begivenhed, og forberedelserne har faktisk været hæmmede af en for snæver og for lukket procedure i FAO-regi. Topmødets substansproblemer nødvendiggør en bredere basis i det internationale samfund, ligesom den fortløbende indsats skal sikres. Topmødet er en del af en proces, tilrettelæggelsen af opfølgningen er derfor et hovedpunkt for den danske regering.

Jeg vil herefter komme ind på de to konkrete spørgsmål om den økologiske fødevarerproduktion samt bioteknologiens rolle i den globale fødevarerforsyning.

Den danske regering vil arbejde for, at nødvendigheden af miljøvenlige jordbrugsformer fremhæves i topmødedokumentet. En økologisk fødevarerproduktion er nævnt, men ganske kort i teksten til topmødet. Det er i øvrigt sket på dansk foranledning. Men vi må også gøre os klart, at økologisk produktion af mange udviklingslandes regeringer betragtes med skepsis. Udviklingslandene har mange udpinte jorder, hvor den lokale fødevareresikkerhed kun kan sikres, hvis de for en tid tilføres en række hjælpestoffer. Afrikas gennemsnitsforbrug af mineralsk gødning er 20 kg pr. hektar mod 100-300 kg i de udviklede lande. Navnlig fosfatmangelen er så udbredt mange steder i Afrika, at mange efterhånden anerkender behovet for tilførsel af mineralsk kunstgødning til genopretning af udpinte jorder.

I det hele taget har vi brug for mere forskning og dokumentation om økologiske dyrkningsmetoder i udviklingslandene og deres indflydelse på fødevareresikkerheden, førend vi med tilstrækkelig troværdighed kan anbefale dem at eksperimentere mere omfattende med økologisk jordbrugsproduktion. Med denne baggrund kan vi ikke forvente at få yderligere fokus på økologien under topmødet.

Bioteknologien er ikke medtaget i udkastet til topmødeteksten. Bioteknologien omtales derimod i nogle af de tekniske baggrundspapirer, som FAO har udarbejdet op til topmødet. Indholdet af baggrundspapirerne står for FAO's egen regning. FAO beskriver, hvordan tankegangen har udviklet sig i forbindelse med en tilpasning af den grønne revolution. Mens man ved den første grønne revolution løste naturens begrænsninger ved at anvende stadig flere eksterne input, så har man nu et noget andet udgangspunkt.

Man satser nu på en øget modstandskraft over for truslen fra en stadig mere nødlidende natur f.eks. ved hjælp af skadedyrs-, tørke- og saltresistens, ligesom man tilstræber øget anvendelse af biologisk skadedyrsbekæmpelse og såkaldt integrerede planteneringssystemer. Man prøver at indirette produktionen efter betingelserne i de lokale økozoner og øget anvendelse af ressourcerne.

Tankegangen bygger også på, at fattige producenter i ressourcefattige områder vil deltage

med tilpasning af deres traditionelle produktionssystemer tilpasset de lokale økosystemer. Dermed søger man at afbøde, at fattige producenter og ressourcefattige områder marginaliseres ud af udviklingen, fordi de ikke har råd til at købe selv simple produktions- og hjælpemidler.

I den forbindelse vil jeg gerne indskyde, at vi ikke bare bør acceptere forværring af naturressourcegrundlaget. Tværtimod bør vi bestandig søge at reparere og forbedre grundlaget og som sagt satse på at tilpasse produktionsmidlerne til den faktiske beskadigelse af naturen. Dette understreges af, at forædling af planter og husdyr er af central betydning. Bl.a. derfor er det vigtigt at bevare mangfoldigheden i den genetiske ressourcebase både i naturen og i genbanke.

Det meste af forædlingen foregår stadig på traditionel, men også stadig mere avanceret vis. Den genetiske ressourcebase er naturligvis også udgangspunktet for den forædling, der foregår ved hjælp af genteknologi. FAO ser muligheder i at bruge genteknologi til at gøre planter og husdyr mere robuste over for barskere naturforhold. FAO erkender, at den hidtidige prioritering i genteknologien ikke har tilgodeset fattige landmænd i udviklingslandene. Desuden mener FAO, at etiske forhold, biosikkerhed samt spørgsmål om intellektuelle rettigheder kan medføre, at der går 10-20 år, før den almindelige landmand i udviklingslandene kan nyde godt af bioteknologien.

Den danske regering er tilfreds med, at FAO her og nu finder arbejdet med traditionelle forædlinger nok så vigtige. Forædlingen af planter og husdyr forbliver af central betydning for fødevarerens sikkerhed, ligesom arbejdet med at bevare den biologiske mangfoldighed er afgørende for vor fremtid. Regeringen påskønner desuden, at der arbejdes med innovative metoder som f.eks. biologisk skadedyrsbekæmpelse.

Så vil jeg afslutte med et par ord om miljø og udviklingsbistand. Til daglig gør vi os næppe klart, at udviklingslandene ofte anser skærpede miljø- og sundhedskrav, som de rige lande forsøger på, som en begrænsning af deres mulighed for at opnå handel. Derfor er der behov for at bygge bro over denne tillidskløft mellem de industrialiserede lande og udviklingslandene. Danmark mener f.eks., at opfyldelsen af miljø- og sundhedskrav vil være til gavn for alle lande i verden. Vi kan jo ikke forvente, at miljø- og sundhedsbevidste forbrugere køber fødevarer fra udviklingslandene, medmindre disse varer overholder vestlige sikkerhedsnormer.

Derfor kunne det være en opgave at bistå udviklingslandene med at udvikle fødevarer af høj kvalitet og sikkerhed og at opbygge de kontrolsystemer, som er nødvendige for at sikre en sådan kvalitet og sikkerhed. Det ville kunne være et praktisk og konkret middel til at imødekomme udviklingslandenes betænkeligheder ved skærpet miljø- og kvalitetspolitik. Regeringen har noteret sig, at spørgsmålet om miljømæssig bæredygtighed i topmødeteksterne har fået samme vægt som spørgsmålet om produktion. Derfor kan den tekst, vi nu skal vedtage, være et godt udgangspunkt for en efterfølgende teknisk konference.

Til sidst vil jeg gerne understrege, at der er tale om et topmøde og ikke en verdenskonference eller en periodisk fagkonference, og derfor må vi fastholde og videreudvikle de grundlæggende FN-rammer for udviklingen.

Forhandling

Bent Hindrup Andersen (EL):

Jeg takker for ministerens grundige redegørelse, og jeg vil gerne udtrykke min anerkendelse af, at økologisk produktion er nævnt konkret i teksten til topmødet på dansk initiativ. Det er trods alt en start, en vigtig start.

Økologisk landbrug er den eneste måde, hvorpå man kan opbygge og bevare agerjordens frugtbarhed. Dermed er økologisk jordbrug en forudsætning for at kunne sikre verdens fødevarerforsyning. Et andet kerneelement i at sikre fødevarerforsyningen er distributionen af fødevarerne. Her er principperne om »fair trade« helt centrale. Nogle af de store trusler mod fødevarerproduktionen i de varme egne er erosion. Det medfører tab af organisk materiale og dermed tab af frugtbarhed og tilsaltning af jorden efter intensiv vanding.

Disse problemer kan kun imødegås ved økologisk dyrkning, som opbygger jordens indhold af organisk stof, og som øger planternes evne til at optage vand og mindsker fordampningen. Det er forkert at tro, at såkaldt bæredygtigt landbrug eller integreret produktion er næsten lige så godt som økologisk produktion. Hvis man vælger en strategi, hvor der sprøjtes lidt og bruges lidt kunstgødning, så forhindrer man det positive drive, der er indholdet i økologisk produktion.

Man kan således ødelægge jordens komplicerede økologiske system på en eftermiddag ved

f.eks. at sprøjte med jorddesinficerende middel mod svampe. Derudover hæmmer det udviklingen af løsninger, når man ved, at der altid er mulighed for at sprøjte i en snæver vending. Produktion af kunstgødning kræver store mængder energi, og brugen af kunstgødning bevirker, at interessen for effektivt at opsamle næringsstofferne fra dyr og mennesker forsvinder med forurening til følge.

Landbrugsministeren nævnte, at på grund af de meget udpinte jorder var der brug for at bruge kunstgødning til opbygningen og genopretningen. Jeg vil gerne advare mod, at det er det, der kommer til at være en ledetråd i den landbrugsmæssige støtte i ulandene. Netop brug af kunstgødning i tropiske egne blev behandlet på IFOAM's kongres, som jeg omtalte før. Der blev det påpeget, at netop i de tropiske egne har jorden en egenskab, der gør, at udvaskningen er langt, langt større, når man bruger kunstgødning, end på vore breddegrader. Det vil blive udførligt behandlet i det kommende nummer af Global Økologi, og jeg vil opfordre til, at det kommer til at indgå i ministerens fremtidige overvejelser og holdning til, hvordan man skal bruge kunstgødning i de tropiske egne.

Den såkaldte grønne revolutions begrænsede resultater må også kalde til eftertanke, så man ikke fortsat satser på intensivering af produktionen med øget brug af kunstgødning og sprøjtemidler. Den grønne revolution kom først og fremmest de rige i de fattige egne til gode, i og med at både køb af udsæd og indsatsstoffer krævede kapital, men også de genetisk homogene nye afgrødesorter var mindre gode til at modstå insektangreb og sygdomme, hvorfor produktionen blev mere svingende, hvilket især er en katastrofe for de fattigste.

Man kan ikke forvente, at en ny landbrugsrevolution med brug af genetisk modificerede sorter vil være en større succes. Samtidig kan en sådan satsning måske få uoverskuelige konsekvenser med spredning af nye tolerante ukrudtsplanter og med resistens hos insekter over for naturens egne reguleringsmekanismer. Når insekterne bliver udsat for et bombardement af naturens egne gifte eller sygdomme gennem planter med indspejlede gener til produktion af disse sygdomme eller giftstoffer, så accelereres dannelsen af resistens. Samtidig er genspejlede planter kun gjort modstandsdygtige over for enkelte insekter eller sygdomme, hvorfor det giver falsk sikkerhed, når andre sygdomme eller insekter dukker op.

De rige lande har begået en fejltagelse ved at basere fødevarereproduktionen på brug af kemikalier, som vi nu finder i næsten alt nydannet grundvand, og som regner ned overalt i naturen. Mange af disse giftstoffer er endog giftige for forbrugerne, også ved konkret brug går det bl.a. ud over reproduktionen; en dårlig vej at løse verdens fødevarereproblemer på. Den tredje verden skal ikke gentage vores fejl, men satse på at udvikle det økologiske jordbrug med uddannelse, nye sorter og vel også mekanisering.

Den økologiske dyrkning er mindre kapitalintensiv og har ikke den samme tendens til at samles på få hænder, og mangel på kapital hindrer ikke i samme grad mennesker i at starte produktion af fødevarer. Også den økologiske dyrkningsmetodes alsidige afgrøder styrker lokal selvforsyning af fødevarer og modgår, at en landmand udelukkende satser på salgsafgrøder. Det skyldes, at en økologisk producent ofte vil dyrke andre afgrøder mellem rækkerne eller mellem afgrødesæsonerne, som så enten bruges som menneskeføde, eller det bruges til foder og sikrer derved et alsidigt proteintilskud i form af kød.

Endnu en vej til at forbedre fødevarereforsyningen er »fair trade«. Man betaler en rimelig pris for råvaren i stedet for at følge markedsprisen, som kan være meget lav på grund af spekulation, og fordi producenterne er så fattige, at de ikke kan vente på en rimelig pris. Handel til rimelige priser eller »fair trade« er i øvrigt den mest sunde og rimelige bistand, man kan give til ikkekatastroferamte befolkninger ved at lade handelsorganisationerne forhandle direkte med producenternes organisationer; man kunne indføre en lavere importtold på sådanne produkter.

Landbrugsstøtten i de vestlige egne betyder imidlertid, at vi kunstigt udkonkurrerer fødevarereproduktionen i de fattige lande. Hver gang en landmand i EU producerer for en krone, så støtter EU med 50 øre. Det betyder, at der dels kan produceres meget større mængder fødevarer, når afregningsprisen er højere, og dels gør det salgsprisen lavere. Tilsammen betyder det, at verdensmarkedsprisen dumpes, så det for mange i de fattige lande er billigere at købe fødevarer end at producere dem selv.

Det er i forvejen en økonomisk satsning at lægge om til økologisk produktion i Danmark, og mængden af omlæggere er desværre for nedadgående de sidste år.

For en landmand i et fattigt land er der et langt større ansvar forbundet med produktio-

nen, i og med at familiens overlevelse afhænger af den. Derfor må der laves hjælpeprogrammer, der sikrer en mindsteindkomst i de år, det tager at indkøre en økologisk produktion. Man kan betragte det som en billig måde at få udviklingsarbejde på. Det er altså helt andre grundlæggende mekanismer, vi skal påvirke, når sulten skal afskaffes, end FAO's foreløbige deklARATION fra topmødet i Rom lægger op til.

Jeg vil minde om, at det ikke er mængden af fødevarer i verden, der er et problem, det er tværtimod distributionen, der ikke fungerer. Det er den lokale økologiske fødevarerproduktion, der skal fremmes, ikke ilandenes eksport af landbrugsvarer.

Jeg vil derfor fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

»Folketinget opfordrer regeringen til som led i deltagelsen i FAO's fødevaretopmøde at arbejde for

- at fremme anvendelsen af produktionsmetoder, herunder økologiske, som på én gang er bæredygtige og lønsomme, som bygger på fødevarerproducenternes egne erfaringer fra det lokale miljø, og som er velegnede til at forøge den lokale selvforsyning med fødevarer,
- at fattigdomsudryddelse og forbedring af kvinders rettigheder, herunder lige adgang til produktionsmidler, bl.a. gennem jordreformer, understreges som grundlæggende betingelser for sikring af fødevarerforsyninger for alle mennesker på Jorden,
- at forskning, rådgivning og uddannelse inden for fødevarersektoren fremmes med henblik på at forbedre fødevarerens sikkerhed og -kvaliteten,
- at der bevares en genetisk mangfoldig ressourcebase som grundlag for produktion og forædling til fordel for forbedret fødevarerens sikkerhed på bæredygtigt grundlag,
- at den internationale handelspolitik udformes med henblik på at fremme større fødevarerens sikkerhed, og således at der tages særlige hensyn til de mindst udviklede og de nettofødevarerimporterende lande,
- at ansvaret for opfølgningen af fødevaretopmødet påhviler hver enkelt regering, støttet af en effektiv og integreret opfølgning i FN-systemet.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«
(Dagsordensforslag nr. D 10).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (Se ovenfor). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Mariann Fischer Boel (V):

Hvis man ikke hørte nøje efter, hvad hr. Bent Hindrup Andersen sagde, kunne man såmænd næsten blive helt rørt. Men mens hr. Bent Hindrup Andersen står med sin utrolig skråsikre mening om økologisk produktion som den eneste løsningsmodel, dør mennesker af sult rundt omkring i verden.

Hr. Bent Hindrup Andersen siger også, at vi skal bevare agerjordens frugtbarhed, men jeg tror, vi skal prøve at genopbygge agerjordens frugtbarhed – det må være det, det drejer sig om – og jeg tror, at forestillingen om, at sprøjtemidler i en periode kan undlades i de underudviklede lande, er fuldstændig overvurderet, for jeg er overbevist om, at der i en periode vil være stor brug for, at man for at skaffe de nødvendige fødevarer også anvender plantebeskyttelsesmidler, og jeg er også overbevist om, at det vil være nødvendigt ved hjælp af bioteknologi at finde resistente kornsorter, der kan tilpasses de lokale forhold.

Det, der er brug for nu, er fødevarer, og de kan også produceres ved hjælp af traditionelle produktionsmetoder.

Erling Christensen (S):

Jeg vil sige tak til forespørgerne, som giver os lejlighed til at drøfte de alvorlige fødevarerproblemer, vi har her på Jorden. Befolkningstilvæksten i verdens fattige lande er stadig eksplosiv og accelererende, og derfor bliver mangelen på mad stadig mere synlig. Omkring 800 millioner mennesker på Jorden er underernærede og sulter hver dag.

Jordens befolkning vokser årligt med 90 millioner mennesker, og den tilvækst forventer man vil fortsætte mindst 20 år endnu. Til den tid vil Afrikas befolkning være fordoblet, og Asien vil have halvanden milliard flere munde at mætte. At bremse den udvikling er den største udfordring, verden i dag står over for. Målet er en halvering af antallet af sultende inden år 2015. Det er en beskeden målsætning, men

alligevel vil den målsætning kræve en enorm indsats af hele verdenssamfundet.

Fødevarerikkerhed, mad til alle mennesker på Jorden, er en fundamental rettighed og en international forpligtelse, der ikke står til diskussion, og det internationale samfunds forpligtelse til at sikre denne rettighed for verdens fattige er som nævnt det, FAO-fødevarekonferencen i Rom handler om.

Fødevarerikkerhed og bekæmpelse af absolut fattigdom er ikke nye punkter på den internationale dagsorden. I 20 år har FN haft fødevarerikkerhed på dagsordenen, og i de tyve år er situationen blevet mere og mere kritisk. Der har været alt for meget snak og alt for lidt handling – det er der ingen tvivl om – og for meget bureaukrati, for meget misbrug og for få gode, konkrete resultater og helt sikkert også manglende vilje eller evne til samarbejde mellem FAO og andre dele af FN-systemet.

Mangelen på resultater har fået mange til at kræve den multinationale FN-bistand fjernet til fordel for udelukkende bilateral bistand, men i Socialdemokratiet vil vi fortsat sikre dansk deltagelse i de internationale hjælpeorganisationer. Hvordan skal vi ellers forpligte hinanden i det internationale samfund? De fattiges ret til mad og drikke er og skal fortsat være et fælles internationalt ansvar.

Gennem Danida arbejder vi fortsat med udgangspunkt i en fifty-fifty-fordeling mellem multilateral og bilateral bistand, men udviklingen står ikke i stampe: Den lokale fødevarerproduktion får flere penge, og der bruges mange kræfter på en omlægning af den danske bistand fra projektbistand til sektorbistand. Sektorbistand skal sikre, at de ressourcer, der anvendes, også fører til en mere effektiv, langsigtet og bæredygtig fattigdomsbekæmpelse.

I langt højere grad end tidligere lægges ansvaret for udformningen og udførelsen af bistandsprojekterne nu over på modtagerlandene og på de lokale kræfter, men forudsætningen for, at modtagerlandene kan leve op til det nye ansvar, er, at der politisk og organisatorisk eksisterer de nødvendige kræfter.

Derfor er det en stor udfordring for Danmark at bidrage til opbygning af de kræfter, hvis de ikke eksisterer i forvejen, og det gælder i særlig grad kvinderne, som bærer de største byrder, op til 90 pct., i de fattige lande.

Den danske strategi nytter noget; det kan vi jo se på OECD's bedømmelse af den danske udviklingsbistand, hvor OECD giver Danmarks bistand topkarakter.

Danmark har en lang og god tradition for seriøs bistandspolitik internationalt gennem FN's organisationer og specielt bilateralt, hvor staten i samarbejde med de mange kvalificerede danske frivillige og ikkestatslige organisationer går foran og sætter standarder for den internationale udviklingsbistand. Den udvikling skal fortsætte. Derfor skal vi fremover aktivt forfølge de samme mål i den multilaterale bistand.

Der er heller ingen tvivl om, at der er opbakning bag den danske linje. Det kan vi se både i slutdokumentet fra det sociale topmøde i København og nu også i det foreløbige udkast til slutdokumentet i Rom.

Gældseftergivelse til de fattige lande er et dansk fingeraftryk på slutdokumentet i Rom, og regeringen fik allerede på det sociale topmøde i København sat dette punkt på dagsordenen.

Vi kan også se, at der er en uløselig sammenhæng mellem fattigdom, befolkningstilvækst og fødevarerikkerhed; det kan de seneste års topmøder og i øvrigt almindelig sund fornuft bekræfte.

Det er store udfordringer, FN-topmødet behandler i den sammenhæng, og jeg synes, de store spørgsmål og udfordringer, som udkastet til FAO-slutdokumentet lægger op til, på behørig vis sætter indholdet af dagens forespørgsel i relief.

Selvfølgelig skal udvikling af landbrug og fødevarerindustri i de fattige lande også foregå på et miljømæssigt bæredygtigt grundlag, og det vil vi hjælpe med til. Vi skal sikre os, at stadig flere lande føler sig forpligtede til ikke blot at forstå, men også acceptere, at bæredygtighed også er et spørgsmål om miljø, økologi og biodiversitet.

Men vi skal også sikre, at udviklingen er bæredygtig på lang sigt, og vil vi sikre, at udviklingen også er bæredygtig på lang sigt, kommer vi ingen steder ved alene at diktere økologi og ren teknologi. Vi skal også hjælpe modtagerlandene på deres egne præmisser, og de præmisser er i første omgang rent vand og mad og sikkerheden for og kvaliteten af disse komponenter.

Vi skal også bevare en genetisk mangfoldig ressourcebase som grundlag for produktionen og til sikring af en forbedret fødevarerikkerhed og fødevarerikkerhed.

Fattigdomsbekæmpelse er den eneste vej til en bæredygtig løsning på fødevarerproblemet, og det kræver vækst. Der findes intet alternativ hertil, og ressourcerne er til stede.

I dag optager EU's landbrugsstøtteordninger ca. 50 pct. af EU's budget, og lige så store beløb gives i direkte støtte til amerikanske bønder, men ordningerne er nu under afvikling eller omlægning, for vi har ikke behov for eksportstøtte og prissikring, og det hører vi nu også fra landbrugets egne rækker.

De penge, der frigøres, skal bruges til langsigtet, bæredygtig landbrugsstøtte i de fattige lande, hvor der virkelig er brug for dem. Vi skal hjælpe fattige lande med hjælp til selvhjælp. Derfor må vi også give afkald på nogle af vores privilegier.

Internationale aftaler, herunder GATT og WTO, har ikke levnet ulandene plads nok, hverken til at opbygge en holdbar produktion eller til at afsætte deres varer på verdensmarkedet. Den nye GATT-aftale, der trådte i kraft i juli 1995, indeholder en forbedring af de forhold. Afvikling af barrierer, der beskytter den hjemlige produktion, sker nu i forskellige tempi til fordel for de fattige lande. Det handler FAO-topmødet også om.

I Socialdemokratiet vil vi holde fast i, at topmødets målsætning, blot en halvering af antallet af sultende inden år 2015, skal nås. Det vil kræve fortsat aktiv dansk bistand, hvis kvinder, mænd og børn i verdens fattigste lande hver dag skal have opfyldt deres basale behov for mad og drikke.

Derfor vil jeg på regeringspartierne og Socialistisk Folkepartis vegne fremsætte følgende dagsordensforslag. Jeg beklager over for formanden, at det bliver lidt af en gentagelse af Enhedslistens dagsorden – det skyldes, at vi for en stor dels vedkommende har genbrugt den – men jeg skal som sagt på regeringspartierne og Socialistisk Folkepartis vegne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

»Idet Folketinget tager regeringens redegørelse til efterretning, opfordrer Folketinget regeringen til som led i deltagelsen i FAO's fødevaretopmøde at arbejde for

- at fremme anvendelsen af produktionsmetoder, herunder økologiske, som på én gang er bæredygtige og lønsomme, som bygger på fødevarerproducenternes egne erfaringer fra det lokale miljø, og som er velegnede til at forøge den lokale selvforsyning med fødevarer,

- at fattigdomsudryddelse og forbedring af kvinders rettigheder, herunder lige adgang til produktionsmidler, bl.a. gennem jordreformer, understreges som grundlæggende betingelser for sikring af fødevarerforsyninger for alle mennesker på Jorden,
- at forskning, rådgivning og uddannelse inden for fødevarersektoren fremmes med henblik på at forbedre fødevarerikkerheden og -kvaliteten,
- at der bevares en genetisk mangfoldig ressourcebase som grundlag for produktion og forædling til fordel for forbedret fødevarerikkerhed på bæredygtigt grundlag,
- at den internationale handelspolitik inden for rammerne af WTO udformes med henblik på at fremme større fødevarerikkerhed, og således at der tages særlige hensyn til de mindst udviklede og de nettofødevarerimporterende lande,
- at ansvaret for opfølgningen af fødevaretopmødet påhviler hver enkelt regering, støttet af en effektiv og integreret opfølgning i FN-systemet. Folketinget holdes underrettet om Danmarks og EU's opfølgning af strategien for global fødevarerikkerhed.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 11).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (Se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår herefter i forhandlingen.

Jeg skal blot sige, at afvigelserne fra den af hr. Bent Hindrup Andersen foreslåede dagsorden er først og fremmest at finde i pind 5 og pind 6 samt i den første pind.

(Kort bemærkning).

Bent Hindrup Andersen (EL):

Lige for at gøre det klart, så er der ingen uoverensstemmelser mellem den første pind i regeringens forslag og det, jeg har fremsat. Det med »herunder økologiske« var en misforståelse; det er vi alle sammen enige om at der skal stå, og det står i begge forslag.

Forskellen er så i det væsentligste koncentreret om handelspolitikken, dvs. den næstsidste pind, om den skal foregå inden for rammerne af WTO, og så den sidste pind, om det er EU's rolle i opfølgningen.

Derudover har jeg i det forslag, jeg har fremsat, også sagt, at man vil beslutte det her direkte

uden først at tage regeringens redegørelse til efterretning, men det er en mindre ting i denne forbindelse. Det afgørende er forholdet til WTO og EU.

Mariann Fischer Boel (V):

Når den globale landsby bliver samlet i Rom fra den 13. til den 17. november, er det 22 år siden, at FAO's indsats sidst var genstand for en generel debat på topmødeniveau. I 1974 besluttede FAO-konferencen »at udrydde sult, fødevarerunderskud og underernæring i løbet af et årti«. Nu 22 år efter må vi desværre konstatere, at målet langt fra er nået. Tværtimod er antallet af sultne mennesker over hele verden steget drastisk. Derfor er der selvfølgelig også behov for, at dette års FAO-konference får et realistisk slutdokument, og fra dansk side vil vi også presse på for, at der kommer handling bag alle de fine ord og alle de erklæringer, der traditionen tro strømmer ud fra sådan et topmøde.

Verdenssamfundet står i dag med et alvorligt fødevarerproblem, der kræver en løsning. Og som hr. Erling Christensen også nævnte det, er der ca. 800 millioner mennesker i 82 af verdens fattigste lande, der har store problemer med at overleve, og det er selvfølgelig derfor, man nu har besluttet at holde denne konference.

I dagens debat skal vi selvfølgelig være klar over, at der stort set er fødevarer nok i hele verden i dag. Problemet finder man altså i de regionale områder, og det er selvfølgelig også her, at vi skal sætte hjølp ind, altså i de underudviklede områder.

Hvis vi vender blikket mod den store verden, må vi fra dansk side være klar over, at fødevarerproblemet skal ses i et globalt perspektiv, og der er en lang række faktorer, der alle har betydning for løsning af problemet. Fra Venstres side mener vi, det er nødvendigt, at vi ser på fire forudsætninger for en stabil landbrugsproduktion, og det er et fattigdomsproblem, infrastrukturproblemer, herunder også uddannelse og investeringsproblemer, mangel på velfungerende markedsmekanismer, og så til sidst politisk ustabilitet, og dér kan man næsten sætte et lighedstegn til mangel på demokrati.

For at løse fattigdomsproblemet er det vigtigt, at et organ som FN i langt højere grad, end det har været tilfældet i dag, koordinerer deres fattigdomsprogrammer, og det er ligeledes påkrævet, at der er en langt større grad af fleksibilitet og samarbejde mellem FN-systemet og Verdensbanken, og jeg noterede mig også, at landbrugsministeren var inde på det spørgsmål.

Når man har haft den fornøjelse netop at have været ved FN's generalforsamling, så kan jeg i hvert fald skrive under på, at der virkelig er ressourcer at hente i et øget samarbejde. Hvis de lokale og regionale fattigproblemer skal løses, så skal der samarbejdes, og det er vigtigt, at hjælpen forankres lokalt og sker på de enkelte landes præmisser. Jeg synes, vi har set alt for mange eksempler på, at man har stillet nogle fantastiske forkromede løsninger op, og højtravende eksperter med meget stor viden, men uden forståelse for de enkelte landes problemer har betydet, at projekterne ikke er lykkedes.

Hvis fødevarerproduktionen og fødevarersektoren skal udvikle sig, er det fundamentalt med et bedre uddannelsesniveau. Mange af verdens udviklingslande mangler simpelt hen uddannelse, og det finder vi er et kæmpeproblem. Viden, indsigt og åbenhed er nøglebegreber for at prøve at forøge ikke alene landbrugsproduktionen, men produktionen i det hele taget i de underudviklede lande.

Når vi også snakker produktionsformer, er jeg enig med de foregående indlæg i spørgsmålet omkring kvindernes mulighed for at få adgang til produktionsapparatet. I øjeblikket er markedskræfterne på globalt plan sat ud af spil, når det gælder handel med landbrugsprodukter. Med udsigten til, at der inden for overskuelig fremtid vil være verdensmarkedspriser på landbrugsprodukter i kraft af WTO-handelsaftalerne, så er det endnu mere vigtigt, at udviklingslandene bliver i stand til at producere deres egne fødevarer. Konsekvenserne af en liberalisering af handelen med fødevarer bliver, at prisen på landbrugsprodukter vil stige. Dermed vil de underudviklede lande i en periode i hvert fald have vanskeligere ved at købe ind fra udlandet, og derfor er det vigtigt, at de får deres egen produktion sat på skinner.

Der er selvfølgelig mange, der har nævnt, at en løsning på problemet kunne være, at vi bare sendte den overskudsproduktion, der er til stede i EU, til udviklingslandene. Det vil jeg fraråde på det kraftigste. Det løser overhovedet ikke problemerne. Problemerne løses kun ved, at udviklingslandene selv får mulighed for at producere på det lokale niveau.

Hvis vi kigger på den politiske stabilitet, så kan vi i de her dage på tættest hold følge udviklingen i Zaire, hvor mad og fødevarerforsyning generelt bliver brugt som et magtinstrument. Historien har vist os, at fødevarerproduktion har en enormt vigtig samfundsmæssig

betydning. Derfor er det også nødvendigt, at der gøres en indsats for at udvikle demokratierne i udviklingslandene. Det kan bl.a. gøres igennem FN, der lokalt i udviklingslandene arbejder for at fremme demokratiseringsprocessen, men også her mener jeg, at der er mulighed for at gøre det bedre, end man gør det i dag.

Med hensyn til de to uafklarede punkter omkring økologi og genteknologi er vi i Venstre afklarede omkring de spørgsmål. Det er jo rent faktisk sådan, at der er en form for økologisk produktion, der har været praktiseret i mange af de underudviklede lande i dag, og succesen må mindst talt siges at være overordentlig begrænset. Der er 300 millioner flere på sultegrænsen, end der var i 1974. Så jeg synes, det er meget forståeligt, at befolkningen i udviklingslandene er meget skeptiske over for økologi, og jeg ved ikke, om man i virkeligheden vel kan sige, at økologi er et overflodsproblem.

Jeg er meget enig med ministeren i, at det er vigtigt at definere begrebet bæredygtighed i relation både til miljø og til økonomi i alle dele af verden. Men der er ingen tvivl om, at hvis man vil fastholde en økologisk produktion på verdensplan, så vil det kun føre til, at vi får sult og nød over hele verden. Det er der flere landbrugsøkonomer der har regnet på.

Med hensyn til genteknologien ønsker vi i Venstre, at den bliver anvendt med skyldig hensigten til de etiske overvejelser. Men det vil være fuldstændig uansvarligt at afskære en mulighed for en genvej i forædlingsarbejdet til løsning af verdens fødevarerproblemer, og jeg synes, vi kan tage eksemplet fra Indien, hvor man – jeg tror, det var midt i 1970'erne – fandt nye resistente hvedesorter, som reelt løste Indiens fødevarerproblem på det tidspunkt.

Som jeg indledte med at sige, kan fødevarerdiskussionen ikke ses som et isoleret problem. Problemet afhænger af en række faktorer, der alle er indbyrdes afhængige af hinanden, så opgaven er stor. Men hvis det lykkes at få et brugbart udspil, altså et slutdokument i Rom med lidt mere power på, end man tidligere har fået, så mener jeg, at vi er nået et godt stykke ad vejen, som på længere sigt skulle betyde, at udviklingslandene kan udbygge deres infrastruktur, forbedre deres sundhedsvæsen og højne befolkningens uddannelsesniveau.

Men fra Venstres side vil vi gerne fraråde, at vi stikker befolkningerne blår i øjnene i de underudviklede lande. Intentionerne på topmødet løser ikke fattigdomsproblemerne, og føde-

variesituationen løses ikke overnight, det vil tage generationer.

Med hensyn til de foreslåede dagsordener skal jeg meddele, at Venstre ikke kan støtte dem. Og jeg vil godt sige, at vi, når vi kigger på den måde, dagsordenen har udviklet sig på over den seneste periode, må konstatere, at det er blevet små romaner, og den tendens vil vi gerne prøve at være med til at stoppe op omkring.

Det, der egentlig starter så godt, viser sig så over nogle få dage at vokse ved knopskydning, fordi alle partierne ønsker at få deres kæphest redet specifikt i dagsordenen, og hvis jeg kigger på de to dagsordener, der er sendt frem i dag, så må jeg indrømme, at jeg mangler en enkelt pind fra hr. Bent Hindrup. Vi skal have nogle fritgående vortesvin i Centralafrika, så havde det egentlig været fuldstændig, som det plejer.

Men da det jo er regeringen, der er ansvarlig for slutdokumentet på FN's topmøde om fødevarerforsyningsssikkerheden, og da vi fra Venstres og De Konservatives side er godt tilfredse med indholdet i ministerens tale – vi synes, at ministeren kommer langt omkring og sætter fingeren på nogle ømme punkter – vil Venstre og De Konservative, Fremskridtspartiet og Dansk Folkeparti gerne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

»Idet Folketinget tager regeringens redegørelse til efterretning, går Tinget over til næste sag på dagsordenen.«
(Dagsordensforslag nr. D 12).

Første næstformand (Ivar Hansen):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (Se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår herefter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Bent Hindrup Andersen (EL):

Jeg vil gerne takke fru Mariann Fischer Boel for en utrolig klar politik, når det drejer sig om at gribe ind og forholde sig til, at der er 800 millioner mennesker i dag, der lider på grund af mangel på fødevarer.

Fru Mariann Fischer Boels forslag drejer sig om konventionelt landbrug, dvs. kunstgødning og gensplejsning, og når det gælder handel, så er det en total liberalisering.

De to første ting har vi tit diskuteret her i salen, og der er sådan set ikke noget nyt i, at vi

har forskelligt syn på det, men jeg vil gerne spørge fru Mariann Fischer Boel om handelen. De stigninger i fødevarerpriserne, som OECD og Verdensbanken spåede i deres reklameskrift for WTO i 1993, er indtruffet. Hvad der derimod ikke er indtruffet, er en vækst i fødevarerproduktionen i den tredje verden, som optimister håbede på. Og hvorfor? Det er jo, fordi især småbønderes produktion i den tredje verden er afhængig af toldbeskyttelse og anden form for statsintervention.

(Kort bemærkning).

Erling Christensen (S):

Jeg synes, at det var interessant, at Venstres ordfører sagde, at man skal have et realistisk slutdokument. Heri står økologi. Der står økologi i slutdokumentet, for øvrigt efter IFOAM's kongres på Holmen, hvorefter det kom til EU og så indgår i slutdokumentet i Rom.

Så hvis Venstre vil være realistisk her, så støtter man selvfølgelig regeringens dagsorden. Venstre siger, at man er afklaret i spørgsmålet om økologi. Vi fastholder ikke alene økologi, vi tager økologi som en del af det, som jeg nævnte i min ordførertale.

Men det, som jeg synes er interessant i den forbindelse, er, at Venstre vil have økologi ud, for jeg har ikke oplevet, at Venstre her i Folketinget har udtalt sig imod f.eks. den økologiske aktionsplan her i Danmark eller imod økonomiske tilskud til landbrugets omlægning til økologisk produktion. Og Venstre har også altid sagt, at Danmark ikke skal gå enegang, at vi skal have alle EU-landene med, og det har vi i denne sag. Det er med i EU's økologiindlæg til topmødet – det kan jo ses i vores papirer – og derfor peger EU på økologi.

Jeg synes, vi ser alt for mange eksempler på, at Venstre både vil blæse og have mel i munden, og her ser vi et tydeligt eksempel.

Jeg synes, Venstre må vælge: Vil man have økologi med i slutdokumentet, eller vil man ikke have økologi med? Stemmer Venstre imod regeringens dagsorden eller ikke? Det kunne være interessant at høre.

(Kort bemærkning).

Mariann Fischer Boel (V):

Til hr. Bent Hindrup Andersen vil jeg om spørgsmålet om WTO sige, at det jo er sådan, at de underudviklede lande både i et vist omfang har særrettigheder med hensyn til at kunne lægge toldmure omkring deres produktion og også

har fået øget adgang til andre markeder, og det mener vi det er nødvendigt at fortsætte med i en periode for at give de underudviklede lande mulighed for at gå på eksportmarkederne med deres fødevarerproduktion. Men det er Venstres mening, at det ikke bliver muligt for dem at gå på eksportmarkederne, hvis de begynder på en økologisk produktion. Det er den konklusion, vi må komme frem til.

Til hr. Erling Christensen vil jeg sige om Venstres holdning til økologi, at vi nationalt har den holdning, at hvis der er en efterspørgsel efter økologiske varer, skal man selvfølgelig også være indstillet på at levere dem. Venstre mener bare ikke, at løsningen på verdens sultproblemer findes i økologisk drift som udgangspunkt.

Det er netop også derfor, jeg var glad for ministerens udtalelse om, at man ikke vil trække økologiske produktionsmetoder ned over hovedet på de lande, som er meget skeptiske over for netop denne produktionsform, for vi tror, det er nødvendigt, at man i en periode bruger de traditionelle metoder med bistand fra den industrialiserede verden.

(Kort bemærkning).

Erling Christensen (S):

Jamen hvis Venstres ordfører læser regeringspartierne og Socialistisk Folkepartis dagsordensforslag, vil hun se, at det netop understreger det, som Venstres ordfører lige har sagt, idet vi vil fremme anvendelsen af produktionsmetoder, som på én gang er bæredygtige og lønsomme osv., herunder økologiske.

Men Venstres ordfører svarede ikke på mit spørgsmål om, hvorvidt Venstre vil stemme imod et dagsordensforslag, hvor ordene »herunder økologiske« er med.

(Kort bemærkning).

Bent Hindrup Andersen (EL):

Jeg ved godt, at fru Mariann Fischer Boel har meget kort tid til at svare, men kernen i mit spørgsmål var: Hvordan kan det være, at der ikke er sket nogen vækst i fødevarerproduktionen i den tredje verden, for priserne er jo kommet op, liberaliseringen er jo allerede i dag slået igennem på verdensmarkedet?

Og jeg kan forstå, at fru Mariann Fischer Boel også er imod det, der er kernen eller hovedindholdet i ministerens tale, nemlig at der skal opbygges en lokal fødevarerproduktion, således at man kan blive selvforsynende, idet fru Mariann Fischer Boel siger, at det største pro-

blem er, at ulandene i dag ikke har adgang til eksportmarkederne.

(Kort bemærkning).

Mariann Fischer Boel (V):

Venstre, De Konservative, Fremskridtspartiet og Dansk Folkeparti har fremsat et dagsordensforslag, som vi mener giver ministeren det bredest mulige mandat til ministerens videre forhandlinger under fødevarer-topmødet i Rom, og derfor vil vi selvfølgelig stemme for den dagsorden.

Til hr. Bent Hindrup Andersen vil jeg sige, at grunden til, at der mange steder i verden har været en *faldende* fødevarerproduktion – for det er vel egentlig det, vi har været vidner til – for en stor del er, at der i en periode har været krige eller stor uro i mange af de underudviklede lande, for dermed falder hele produktionsapparatet jo fra hinanden.

Hvad angår WTO, vil det være naturligt, at man under de næste WTO-forhandlinger i 1999, fortsætter med at se på muligheden for at tilgode de underudviklede lande med hensyn til markedsadgang.

(Kort bemærkning).

Erling Christensen (S):

Kan vi herefter konstatere, at økologi ikke er på Venstres program, og at man kun vil have landbrugsstøtten til økologi? Det synes jeg da er interessant.

Venstres ordfører siger, at man vil stemme for det dagsordensforslag, man selv har fremsat. Betyder det, at Venstre og De Konservative vil forlange at få den dagsorden til afstemning først?

(Kort bemærkning).

Mariann Fischer Boel (V):

Med hensyn til anvendelse af økologiske driftsmetoder vil jeg gerne have lov til at citere fra ministerens tale:

»I det hele taget har vi brug for mere forskning og dokumentation om økologiske dyrkningsmetoder i udviklingslandene og deres indflydelse på fødevarer-sikkerheden, førend vi med tilstrækkelig troværdighed kan anbefale dem at eksperimentere mere omfattende med økologisk jordbrugsproduktion.«

Ministerens udtalelse dækker fuldstændig Venstres holdning i den sag.

De to dagsordensforslag, der er fremsat henholdsvis af Enhedslisten og af regeringspartierne og SF, vil vi stemme imod.

(Kort bemærkning).

Erling Christensen (S):

Man vil altså have den lokale støtte, men har ikke en økologisk holdning. Man vil have et realistisk slutdokument, blev der sagt i Venstres ordførertale, men heri står ordet økologi. I ministerens tale er økologisk fødevarerproduktion nævnt konkret, men i teksten til topmødet kun ganske kort, og det er sket på dansk foranledning.

Jeg synes, Venstre skal se at gøre op med sig selv, hvad det er, man vil her. Vi må bede Venstre om at sige, om det er, fordi økologi er nævnt som et underpunkt, nemlig med ordene »herunder økologi«, at man ikke vil tage stilling.

Man vil hverken sige, om man stemmer imod regeringens dagsorden eller man undlader at stemme til den, men det må vi da kunne få et svar på.

(Kort bemærkning).

Mariann Fischer Boel (V):

Jeg må sige til hr. Erling Christensen, at jeg synes, vi er nået til et punkt, hvor vi strides om kejserens skæg, for jeg sagde for et øjeblik siden herfra, at vi vil stemme imod de to dagsordener, der er fremsat henholdsvis af Enhedslisten og af regeringspartierne og SF.

Når vi har en meget skeptisk holdning til den økologiske produktionsmetode i en situation, hvor der er 800 millioner mennesker i verden, der lever på et eksistensminimum, må hr. Erling Christensen have forståelse for, at det er, fordi vi tror, at i en periode, hvor det drejer sig om at få løftet sundhedstilstanden hos 800 millioner mennesker, er andre produktionsmetoder mere nærliggende.

Første næstformand (Ivar Hansen):

Kan vi gå videre i ordførerrækken? Det kan vi. Fru Lene Espersen.

Lene Espersen (KF):

Jeg vil starte med at takke forespørgerne for, at vi får denne debat op til FN-topmødet om fødevarer.

Det er altafgørende, at topmødet ender i håndgribelige resultater, og at regeringen gør sit yderste for, at vi ikke ender i en situation med uindfriede forventninger, der kan føre til tilbagekridt.

Vi skal med andre ord have sat fødevarer-sikkerheden på skinner, og målsætningen om at reducere antallet af sultende til det halve inden

2015 skal nås, og derfor må Danmark følge Bjarne Riis' eksempel fra Tour de France og tage førertrøjen på, så topmødet ikke blot ender i snak, men fører til konkret handling.

For Det Konservative Folkeparti er det afgørende, at den danske position er klar, og at vi i et internationalt forum skal være medbestemmede omkring løsningen af et af verdens allerstørste problemer, nemlig fødevarer mangelen.

Og jeg vil starte med at spørge, om de øvrige ordførere ikke er enige med mig i, at det er en menneskeret på lige fod med retten til at tænke og tale frit, at man har mulighed for at få mad og vand hver dag. Eller spurgt på en anden måde: Hvad nytter det at have alle de andre menneskerettigheder, hvis man på grund af mangel på ernæring ikke kan overleve?

Det er efter Det Konservative Folkepartis mening vigtigt at understrege, at det er en menneskeret for hele verdens befolkning at have adgang til mad og vand. Men forudsætningen for, at man på globalt plan overhovedet kan løfte den enorme opgave at sikre fødevarer til alle, er, at man sikrer demokrati, fred og efterlevelse af de fundamentale frihedsrettigheder.

I første omgang gælder det om at få en mere ligelig magtfordeling og få udviklingslandene til at omstille sig fra traditionelle feudalsamfund til moderne samfund, og også her må der fokuseres på tilrettelæggelse af en fornuftig økonomisk politik.

Selv om det lyder naivt, er sandheden jo også, at forudsætningen for, at indsatsen bliver effektiv, er, at der er fred i landene. Hvis landene plages af borgerkrige eller nabokrige, sådan som vi i dag ser det i Zaire og Rwanda og Burundi, så er det ikke kun hjælpearbejdet, men naturligvis også den fremadrettede indsats i landet, der ødelægges. Eller som Niels Andreasen fra Landbrugsraadets kontor i Bruxelles siger det, kan vi jo ikke sende en hær i forvejen, hver gang vi skal aflevere hjælp. Derfor er hele forudsætningen, at vi skaber gode rammer for demokrati.

Den største trussel mod fødevarer sikkerheden i mange regioner af verden og samtidig mod vores fremtidige velfærd, sikkerhedspolitiske situation, miljø og meget andet, er den bekymrende udvikling, vi ser med hensyn til befolkningstilvæksten i store dele af den tredje verden.

Verdens befolkning vokser med knap 90 millioner årligt, og det vil fortsætte i de næste 20 år, og tilvæksten vil primært ske i ulandene, idet 94 pct. af befolkningstilvæksten vil ske netop dér.

Afrikas befolkning vil fordobles, og der vil være 1,5 milliarder asiater mere.

Over 800 millioner mennesker går i dag sultne i seng, og hvert tredje barn i ulandene er så underernæret, at det hæmmes i sin vækst og udvikling, og mange af børnene, nemlig 11 millioner om året, dør simpelt hen af underernæring, inden de når skolealderen.

For verdens befolkning skal kunne brødfødes i fremtiden, skal produktionen stige med 75 pct. Men dette skal ses i forhold til, at rådgighedsrummet for opdyrkning af landbrugsjord er indskrænket som følge af befolkningstilvækst, forurening, skovfældning, jorderosion og overgræsning.

Ligeledes har fiskebestanden været udsat for så stort et fiskeritryk, at 18 af de største havområder i verden er ved at nå bristepunktet for, hvor meget der kan fiskes.

I den situation er der ingen snuptagsmodeller til forbedring af situationen, men der er en lang række faktorer, som efter Det Konservative Folkepartis mening er altafgørende for, at befolkningstilvæksten kan bremses og fødevarer sikkerheden forbedres.

Hovedindsatsen, hvad angår befolkningstilvæksten, skal efter Det Konservative Folkepartis opfattelse rettes mod to prioriteringsområder:

For det første fokusering på uddannelse og først og fremmest uddannelse af kvinder, og for det andet en forbedret indsats i familieplanlægningen for udbredelse af prævention.

Det betyder også, man bør gøre en større indsats for at forstærke det politiske pres med hensyn til at sætte kvinders ligestilling på dagsordenen. 70 pct. af de fattige er kvinder, og det selv om kvinderne er hovedansvarlige for fødevarerproduktionen i de fattigste lande. Fødevarerproduktionen skal derfor fastslå kvinders lige ret til uddannelse og til at erhverve, arve og bruge jord og vand og deres lige adgang til kredit, træning og rådgivning.

Et andet område, som ikke så mange andre ordførere har været inde på, men som vi mener det er vigtigt at fokusere på, er landdistrikterne. I mange landdistrikter i den tredje verden er der intet at falde tilbage på, hvis høsten slår fejl. Samtidig bliver en stigende del af befolkningen i landdistrikterne jordløse, og her har regeringerne en særlig forpligtelse. En bedre sikring af landdistrikterne vil også kunne modvirke den befolkningsvandring til byerne, som sker, og som blot medfører nye sundhedsmæssige, miljømæssige og sociale problemer. Der er altså

store potentielle forbedringsmuligheder, hvis landdistrikterne opdyrkes.

Et andet område, som det er meget vigtigt at se på – nok et af de altafgørende – er landbrugsproduktionen. Hvis udviklingen skal vendes, er det altafgørende, at det gøres attraktivt for befolkningen i den tredje verden at producere fødevarer, og det selv om 85 pct. af den dyrkbare jord i Asien er under plov og der i Afrika på grund af jorderosion hvert år tabes landbrugsområder på størrelse med Vesttyskland, så de største dyrkbare landbrugsreserver rent faktisk ligger i Europa og Nordamerika.

Vi kan stadig gøre meget for at forbedre fødevarereproduktionen i ulandene. Vi skal tilskynde til en biologisk mangfoldighed i valg af afgrøder og dyr, så man sikrer sig, hvad man kunne kalde en risikofri landbrugsportefølje. Og man skal benytte sig af rotationsprincipper i landbrugsdriften og udnytte mulighederne for at dyrke skovarealer.

Det er i den forbindelse vigtigt, at vi her udnytter de nye muligheder, som den teknologiske udvikling giver os, og vi må være åbne over for at bruge genteknologi til at give udviklingslandene en mulighed for at finde en genvej til velstand. Dette skal naturligvis ske under hensyntagen til biosikkerheden.

Jeg kan også fuldt ud tilslutte mig landbrugsministerens vurdering af de ringe muligheder, der er for at prioritere økologi endnu højere. Det, der er det vigtige, og som vi må fokusere på lige nu, er at få produktionen sat op, og her er det overordentlig vigtigt, at man også ser på, hvorledes man kan tilføre landbrugsjorden mere vand. Ved brug af vandingsystemer kan man nemlig mere end fordoble produktionen.

Enhedslistens ordfører, hr. Bent Hindrup Andersen, var inde på, at man ikke havde set så stor en forøgelse af produktionen, og en af grundene til det er efter min mening, at man ikke har været dygtig nok til at benytte overrislingsmetoder. Det er jo sådan i dag, at 16 pct. af det opdyrkede areal producerer over 36 pct. af den samlede produktion i verden, og det skyldes bl.a., at man har været dygtig til at udnytte de muligheder, der er for at tilføre vand. Men vi skal i den forbindelse også have in mente, at 26 lande klassificeres som havende vandmangel, og man må derfor etablere genbrugssystemer til effektiv anvendelse af vandet.

Endelig er det vigtigt at sætte større fokus på forskningen. I Afrika investerer man under 1 pct. af fødevarereproduktionens værdi i land-

brugsforskning, men med henvisning til bl.a. Malaysia, Thailand og Taiwan kan man se, at det er muligt at opnå vækst, hvis der investeres i landbruget. Dette skal vi også tilskynde til via vores ulandsbistand.

Man kunne jo fristes til at sige, at den vestlige verden med EU i spidsen kunne starte med at sende vores store overskudsproduktion til de lande, der mangler, og samtidig stoppe vores produktionsbegrænsende foranstaltninger såsom braklægningsordninger og i stedet få bugt med hungersnøden i verden.

Men desværre er verden og problemstillingerne ikke så enkle, at den løsning kan bruges til at løse vores fødevarerproblemer. Resultatet ville jo nemlig være, at hvis EU forærede hele overskudsproduktionen til Afrika, ville priserne rasle ned og skade både ulandenes egen produktion samt den vestlige verdens landmænd, så alle ville være dårligere stillet.

Derfor skal vi i stedet arbejde for at fjerne handelsbarrierer og fremme ulandenes muligheder for såvel import som eksport. Her vil jeg gerne fremhæve Marrakech-aftalen som et sådant vigtigt led i at sikre de fattigste importerende lande i form af eksportkreditter, importfinansiering og ikke mindst bistand til at fremme egenproduktionen.

Netop fordi fødevarerangelen er så stor, er det af afgørende betydning, hvorledes vores egen ulandsbistand bruges. Jeg vil gerne understrege nødvendigheden af, at de danske udviklingskroner nøje vurderes og evalueres efterfølgende. Vi må have større sikkerhed end i dag for, at pengene udnyttes bedst muligt, og her vil jeg gerne fremhæve vores miljøudviklingsbistand som en form for succeshistorie, som jeg tror vil give gode resultater.

Det er for Det Konservative Folkeparti også vigtigt at få understreget, at det er WTO, der er den rette organisation til at løfte opgaven, hvad angår åbning af markederne, men også i forhold til de miljøopgaver, der kommer i tilknytning til øget vækst og produktion i udviklingslandene.

Endelig skal landmanden også sættes i centrum. I takt med en øget markedsorientering af politikken i en lang række udviklingslande er det vigtigt at fokusere på producenternes rammevilkår og medindflydelse, og her spiller Danidas prioritering en vigtig rolle.

Vi har sammen med Venstre foreslået en dagsorden, som tager regeringens redegørelse til efterretning. Jeg synes, at landbrugsministeren holdt en ganske fremragende tale, som dæk-

kede mange af de synspunkter, som Det Konservative Folkeparti står for, og vi vil derfor anbefale, at man stemmer for den af V og K foreslåede dagsorden.

(Kort bemærkning).

Erling Christensen (S):

Venstres ordfører sagde vedrørende økologi, at det var en strid om kejserens skæg. Derfor kunne jeg godt tænke mig at spørge den konservative ordfører: Hvis nu vi sletter de to ord »herunder økologi« i første pind i regeringspartiernes og Socialistisk Folkepartis dagsorden, er man så indstillet på at stemme for dagsordenen?

(Kort bemærkning).

Lene Espersen (KF):

Nu er det sådan, at jeg betragter hr. Erling Christensens spørgsmål som ganske hypotetisk, men hvis regeringspartierne vil foreslå en ny dagsorden, hvor de to ord er streget, så skal jeg gerne forholde mig til det.

Første næstformand (Ivar Hansen):

Jeg har forstået, at SF's ordfører kommer til stede lidt senere i debatten, men hr. Erling Christensen har bedt om endnu en kort bemærkning.

(Kort bemærkning).

Erling Christensen (S):

Nu var spørgsmålet ikke alene tænkt, men også formuleret herfra, og derfor kunne det være interessant for mig som Socialdemokratiets ordfører at høre: Hvis vi ændrer dagsordenen, som jeg nævnte det, hvordan vil De Konservative så forholde sig til sådan en ændring?

(Kort bemærkning).

Lene Espersen (KF):

Som jeg afsluttede min tale med at sige, så synes jeg faktisk, at landbrugsministeren gav en ganske udmærket redegørelse, og jeg vil derfor stå fast ved, at Venstre og De Konservative har forelået en dagsorden, som vi naturligvis står bag.

Første næstformand (Ivar Hansen):

Så er det fru Vibeke Peschardt som ordfører.

Vibeke Peschardt (RV):

I disse dage er det internationale samfund tilskuere til opblussen af endnu en tragedie i den fattige og underudviklede verden, nemlig Afrika.

Situationen mellem Zaire og Rwanda er, som det hedder på nyhedskanalerne, ude af kontrol. Folkedrabene mellem hutuer og tutsier kan begynde forfra, og den rige del af verden kan fortsætte med at se rædslerne på CNN for derefter at lette samvittigheden ved at yde nødhjælp til de hundredtusinder af flygtninge, der lever under helt umenneskelige forhold. Årsagen til denne krig er mig bekendt fattigdom og mangel på mad.

På den baggrund er det måske en lille smule komisk, at vi her i det danske Folketing står og i en dagsorden drøfter to ord eller ét ord: økologisk, men sådan er det, og det kan vi jo så åbenbart ikke gøre noget ved. Vi kan i hvert fald ikke rulle udviklingen i verden tilbage. Vi må forholde os til nutiden, og som det lille land vi er, må vi prøve at påvirke udviklingen af menneskeverdige tilstande i ulandene.

Derfor har vi også i vores parti, da der blev skrevet regeringsgrundlag sidst, fastholdt, at 1 pct. af bruttonationalproduktet hvert år skal afsættes til udviklingsbistand. Og selv om det i disse finanslovtider ser ud til, at andre af vore mærkesager kommer under pres, så er vi glade for at have regeringsgrundlaget, og vi er glade for, at der står, at ulandsbistanden fortsat skal udgøre 1 pct. af bruttonationalproduktet.

Danmark har en stemme i FN, der kan høres, selv om vi er et meget lille land, og Danmark fremhæves af internationale organisationer som det land, der ikke under kriser og arbejdsløshed har skåret i ulandsbistanden.

På den led kan den danske regeringsdelegation rejse til fødevaretopmøde i Rom og blive hørt, få indflydelse på slutdokumentet og arbejde for målet med konferencen: at sikre fødevarerforsyning i den fattige verden, hvor 800 millioner mennesker lever under fattigdomsgrænsen eller sultegrænsen, og målet er jo, at alle disse mennesker skal have mad i munden.

Mange ulande er bekymrede for WTO-ordningen, som vi i vores land har så store forventninger til, og det siger sig selv, at vi må arbejde for særlige hensyn til de mindst udviklede lande og de lande, der er nettoimportører af fødevarer. Målet skal være, at disse lande bl.a. ved hjælp af bistand og udviklingsmidler hjælpes til egen fødevarerproduktion og selvforsyning. Samtidig ved vi jo godt, at WTO har efterladt et hul i forhold til de fattige lande. Det fremgik af konferencen i Marrakech. Også dér har vi en forpligtelse til at sørge for, at ulandene bliver tilgodeset.

Mange af ulandene har ikke nogen særlig forståelse for de miljöhensyn, vi her hos os lægger så stor vægt på. Her har vi en forpligtelse til at dele ud af vores viden om og vores uddannelse i, hvordan en bæredygtig produktion kan bringes til at fungere. Vi kan ikke fortænke ulandene i at ønske hurtige udbytter af jorden ved hjælp af kunstige gødningsstoffer, og jeg tror heller ikke, vi kan forhindre det, men vi kan dele ud af vores erfaringer og forskning, som der drives meget af her i Danmark, til gavn for den tredje verden.

Mætte mennesker har overskud. De 800 millioner, der lever på eller under sultegrænsen, har det ikke. Rædselshistorierne kender vi: om pigebørn, der sultes ihjel, fordi drengene skal have først i overlevelseskampen. Kvinderne i mange ulande lever den daglige overlevelseskamp. Uden rettigheder bruges de som trækdyr og lever under forhold, vi knap fatter.

FN satte sidste år på kvindekonferencen i Beijing denne realitet meget højt på dagsordenen i det slutdokument, der kom ud derfra. Det er rettigheder som arveret, ret til at eje et lille stykke jord, der kan brødføde familien, ret til kredit og selvfølgelig ret til uddannelse. Man taler i disse sammenhænge om, at fattigdommen i ulandene i disse år er blevet feminiseret. Fattigdomsudryddelse og forbedringer af kvinders rettigheder går altså hånd i hånd og er en af de mange strategier og mål, regeringen ønsker ind i slutdokumentet på topmødet.

Enhedslisten stiller i sin forespørgsel to konkrete spørgsmål om strategien for økologi og bioteknologi i fødevarerproduktionen. Det er varme emner også i Danmark, hvor landbruget i disse år har mere end almindelig opmærksomhed henvendt på økologi og på bioteknologi. Omkring økologi er det vores opfattelse, at ulandene ikke uden videre kan acceptere synspunktet om, at al fødevarerproduktion kun skal være økologisk.

Det kan vi arbejde konkret for ved gennem rådgivning og ulandsbistand at udbrede kendskabet til en bæredygtig produktion. Vi har en forpligtelse til at stille vores bedste teknologi til rådighed for ulandene, når det drejer sig om en bæredygtig landbrugsproduktion. Vi skal selvfølgelig ikke med vores bistandsmidler opfordre tredjeverdenslandene til at gentage det industrialiserede landbrugs miljødelelgelser, f.eks. forurening af grundvandet med pesticider.

Ligeledes skal vi selvfølgelig heller ikke bidrage til udvikling af monokulturer, dvs.

begrænsning af den biologiske mangfoldighed inden for landbrugsproduktionen. En sådan udvikling vil være ødelæggende for både fødevarerforsyningen og miljøet i den tredje verden. Mangfoldighed er et nøgleord, når vi taler om fødevarerikkerhed for de fremtidige generationer.

Bioteknologi kan sandsynligvis hjælpe os med at løse – eller rettere: Vi ved, at bioteknologi kan hjælpe os med at løse nogle af vores fødevarerproblemer. På den anden side er vi i Det Radikale Venstre nervøse for den risiko, der kan være forbundet med kulturens nye manipulation af naturen. Hvad betyder det for den genetiske mangfoldighed? Kan vi styre udviklingen, og hvordan sikrer vi en ordentlig mærkning, så producenter og forbrugere ved, hvad de har mellem hænderne og tænderne?

Med hensyn til dagsordenen og diskussionen om den vil jeg bare sige, at vi naturligvis støtter regeringens dagsorden. Og det undrer mig i grunden, at V og K ikke kan støtte regeringens dagsorden, for den er jo ord til andet bygget over den redegørelse, man lige har hørt fra ministeren.

Niels Højland (FP):

SF og Enhedslisten har bedt regeringen oplyse om regeringens oplæg til FAO's fødevarer-topmøde i Rom, herunder om den økologiske fødevarerproduktions samt om bioteknologiens rolle i den globale fødevarerforsyning.

For mig at se er spørgsmålet om den globale fødevarerforsyning det vigtigste. Om befolkningen globalt overhovedet får chancen for at efterspørge økologiske fødevarer, vil jeg stille mig tvivlende over for. Det altoverskyggende problem er i dag at skaffe fødevarer nok til den stærkt voksende befolkning. Jeg tænker ikke på befolkningsudviklingen i de vestlige lande, men på befolkningsseksplosionen i den tredje verden og Asien, og hvad ændrede spisevaner betyder.

På Ritzaus Bureau stod der forleden at læse: Myndighederne i Hebeiprovinserne i det nordlige Kina beordrede befolkningen til at pløje 10 millioner gravhøje ned. Begrundelsen er ikke et nyt ideologisk korstog som under kulturrevolutionen, men derimod helt jordnære problemer: Kina mangler landbrugsjord til at brødføde sine 1,2 milliarder indbyggere; så selv gravfreden måtte her vige.

Hertil kommer, at en stor del af befolkningen i Kina i dag har mange flere penge mellem hænderne end for 10 år siden. Derfor spiser de

anderledes, og i kinesiske restauranter og butikker er det helt synligt, at det giver status at spise kød. Og at producere 1 kg kød kræver mellem 5 og 15 kg korn, så enhver kan nok forstå, at øget befolkningstilvækst og ændrede spisevaner har medført en enorm efterspørgsel på fødevarer. Og det er tvivlsomt, om landbruget kan følge med de pågældende steder.

Det hører også med til billedet, at mange lande ser det som en vigtig sikkerhedspolitisk brik at være selvforsynende med fødevarer og derfor lukker for den primære import.

Det kinesiske samfund undergår i disse år en udvikling hen imod åbne grænser og mere frihandel. Kina må også indse, at de frihandelsgevinster, landet allerede har opnået i den traditionelle samhandel, også kan overføres til fødevarerforsyningen. Der må øgede liberaliseringer til, ellers ender det med hungersnød og dermed helt sikkert i sikkerhedsmæssig ustabilitet. Kina kan ikke brødføde sig selv, men det kan verdensmarkedet og det både hurtigt og til den billigste pris – sådan virker kapitalismen, og det må selv kineserne, SF og Enhedslisten lære at leve med.

Det er ikke kun Kina, der har disse problemer, men det er nok her, at de på sigt bliver størst. Fødevarerforsyningen er naturligvis også katastrofal i mange andre lande i den tredje verden. Også her kan en del af problemerne relateres til den fraværende frihandel.

Og hvad er så Danmarks rolle? Ja, hvis ikke vi skal pådrage os et ansvar for de sultende i den tredje verden og blot betale os til en god samvittighed et par gange om året ved indsamlinger forskellige steder, ja, så må Danmark som landbrugsnation bidrage med vores gode landbrugsjord. Det vil sige, at braklægning af den gode danske landbrugsjord må afvikles. Vi kan ikke tillade os den luksus at braklægge god og nyttig landbrugsjord, mens borgerne i andre lande hungre efter det daglige brød, og her kan vel også nævnes skovrejsningen i Danmark. Skovrejsningen, som er politisk bestemt, betyder også, at store arealer af god landbrugsjord tages ud af produktion. Spørgsmålet er, om vi i Danmark, blot fordi nogle politikere er hoppet på CO₂-vognen, skal tillade os den luksus at tilplante landbrugsnyttige arealer. Jeg mener nej.

Det er til at forstå, at borgerne kan sulte på grund af mangel på fødevarer; men at borgerne sulter, fordi god landbrugsjord ligger brak eller tilplantes med skov som resultat af en politisk beslutning, er ikke blot uforståeligt, men tillige

tåbeligt og dumt rent sikkerhedspolitisk og medfører en betydelig risiko.

De forhindringer for et frit landbrug og for den frie verdenshandel, som i høj grad er bestemt af EU, må nedbrydes. Der må foretages omfattende liberaliseringer i verdenshandelen. Den globale efterspørgsel efter korn vil på sigt give højere priser, så omstillingen til lavere verdensmarkedspriser bliver mindre svær. EU's lukkede og meget planøkonomiske marked må nedbrydes og produktionen frigives. En snæversynet landbrugspolitik i EU, som alene har fokuseret på egne forhold, må afløses af reel frihandel mellem landene i EU og resten af verden.

Der er derfor god grund til at stoppe braklægningen af god danske landbrugsjord og indtage allerede braklagte arealer i produktionen igen; men der er også andre vigtige grunde til at øge produktionen. Et samfund bliver rigere af sit produktionsapparat. Større produktion giver større velstand, mere til fordeling og mere velfærd.

Det er meget kortsynet, når politikerne vil begrænse produktionen til det, efterspørgslen i EU tilsiger. Det store globale verdensmarked har ikke interesseret politikerne i EU, bortset fra at de lægger flest mulige forhindringer i vejen for den frie handel og dermed beskytter egne borgere og vælgergrupper.

Det er velkendt, at landene uden for EU har meget svært ved at eksportere til det europæiske marked. Velkendt er hele balladen om de sydamerikanske bananproducenter, der absolut skulle pålægges snævre eksportkvoter for at beskytte unionens egne producenter. Resultatet blev dårligere bananer til alle 350 millioner forbrugere i Europa, og kvoterne var alene til glæde for nogle få spanske bananproducenter for nu blot at nævne et eksempel.

Politikerne er bange for at åbne op for frihandel, fordi de lavere verdensmarkedspriser vil påtvinge de europæiske producenter hård konkurrence – som om konkurrence var skadelig. Nej, konkurrence er godt og tvinger os selv til hele tiden at være effektive og rationelle i vore handlinger, at forny os og at produktudvikle os.

Frihandel og fri konkurrence skaber vækst, større volumener og lavere bæredygtige priser til gavn for alle. Kun ved en tilstrækkelig god produktion kan prisen på og kvaliteten af vore varer blive så god, at vi kan konkurrere på verdensmarkedet til gavn for os selv. Det skaber beskæftigelse og øget rigdom til gavn for den sultende befolkning i den tredje verden, og der-

med har jeg vel også svaret på, hvilken rolle den økologiske produktion skal spille.

Det er faktisk kun de rige, vestlige kapitalistiske lande, der overhovedet har økonomisk overskud til at tale om økologi. Økologi er noget, man kan tale med om, når helt basale fødevarer er dækket, men som udviklingen tegner sig de næste mange år, bliver økologiske fødevarer kun et velfærdsgode for den mest velbærgede del af den vestlige befolkning.

Endvidere skal man være opmærksom på, at økologisk produktion samlet set nedsætter mængden af fødevarer, og det vil sige, at der bliver endnu færre fødevarer til fordeling. Hovedparten af jordens befolkning er yderst tilfreds med blot en daglig skål ris. En stigende befolkningstilvækst og frygten for udbredt hungersnød bekymrer naturligvis ethvert rettænkende menneske, og derfor har jeg det dårligt med, at det netop er politiske forhindringer for en fri landbrugsproduktion, der forhindrer en fri verdenshandel og medvirker til at fastholde befolkningsgrupper i sult og fattigdom.

Min opfordring skal derfor være, at regeringen støtter ethvert initiativ i retning af friere verdenshandel, ethvert initiativ i retning af at nedbryde Den Europæiske Unions planøkonomiske landbrugs politik og dermed også afvikle den store braklægnings, der finder sted i hele Europa.

Ole Donner (DF):

Jeg vil gerne starte med at sige tak til forespørgerne fra SF og Enhedslisten, fordi de har rejst denne forespørgsel i dag. Vi synes i Dansk Folkeparti, det er godt, at vi får en debat om det emne.

Dernæst vil jeg henvende mig til ministeren og takke for den redegørelse, ministeren kom med. Vi synes, at det var en god redegørelse, og det var en fyldig redegørelse, og i Dansk Folkeparti er vi enige i mange af de ting, som ministeren har fremført.

Vi mener, at det er vigtigt, at der bliver en bæredygtig fødevarerproduktion, og at der sker en forskning videre frem og en formidling af den forskning til de underudviklede lande.

Vi mener, at det bør være en menneskeret, at man kan få sund og rigelig mad, og derfor håber vi i Dansk Folkeparti, at man får vedtaget en definition på en fødevarersikkerhed, som indebærer, at alle mennesker til enhver tid har fysisk og økonomisk adgang til tilstrækkelig, sikker og nærrende føde. Det mener vi er meget vigtigt.

Vi mener også i Dansk Folkeparti, at det er en god idé at støtte disse lande med viden om de ting i stedet for at støtte med penge. Desværre har vi jo set masser af tilfælde, hvor man støtter forskellige regimer og lande, og så bruger de dem til krudt og kugler. Derfor mener vi, at det, regeringen og ministeren lægger op til her, er væsentligt bedre.

Omkring økologien mener vi i Dansk Folkeparti ikke, at man kan tillade sig at sige: Jamen økologi kommer frem for alt. Det må være vigtigere, at man får produceret nogle fødevarer til dem, der sulter, uanset at der så bliver brugt lidt gødning. Det er jo rigtigt, som ministeren også var inde på, at man nok bliver nødt til efterhånden at gå over til noget kunstgødning, når man ser, at jorden er så udpint, som den er, i hvert fald i de afrikanske lande. Derfor mener vi i Dansk Folkeparti, at man skal forske i det her, og man må bruge de genetiske ting og de former for kunstgødning, der skal til, og så må hele debatten om økologi ligesom komme i anden række efter vores mening.

Vi mener, at det er vigtigt at lave en handlingsplan, så man får en meget bedre fødevarerproduktion, end det er tilfældet nu. Vi mener også, at hvis man laver en sådan handlingsplan, vil det medføre, at der bliver en større indtjening og dermed bedre muligheder for de lande, det drejer sig om. Der bliver så også bedre mulighed for, at de kan uddanne sig bedre.

Med hensyn til de dagsordensforslag, der er foreslået, må vi sige, at i Dansk Folkeparti er vi modstandere af, at man laver dagsordensforslag, som er små romaner. Der er efterhånden tradition for, at de næsten ikke kan stå på én side. Der kommer så mange pinde, og det bliver så detaljeret, så det eneste, man får ud af det, er efter vores mening, at i løbet af nogle dage kommer alle fortolkningerne fra de forskellige partier af, hvad de lægger i den og den pind, og så kan man altså få stof til uenighed.

Derfor mener vi, at den dagsorden, der er foreslået af Venstre, De Konservative, Fremskridtspartiet og Dansk Folkeparti, er væsentlig bedre end de to andre. Og det mener vi ud fra den betragtning, som jeg også indledte med at sige, at ministerens redegørelse var overordentlig grundig, og den var god, og vi er, som jeg sagde, enige i mange af de ting, der blev sagt fra ministerens side. Derfor mener vi heller ikke, at man skal pålægge landbrugsministeren og regeringen nogen begrænsninger ved det kommende møde. Vi mener, at hvis man tager de ting,

som ministeren har sagt, til efterretning, er der mulighed for at bevæge sig lidt til enten den ene eller den anden side frem for at pinde det ud, som det er sket i de to andre dagsordensforslag.

Derfor skal jeg meddele, at Dansk Folkeparti stemmer imod dagsordenen fra Enhedslisten, vi stemmer imod dagsordenen fra regeringspartierne og SF, og vi støtter selvfølgelig den dagsorden, som vi er medforslagsstillere til.

Kjeld Rahbæk Møller (SF):

Da vores ordfører, hr. Steen Gade, fortsat er bundet i Markedsudvalget, skal jeg på hans vegne komme med følgende bemærkninger:

Vor debat i dag om verdens fødevarer-sikkerhed er vigtig. Den skal fastlægge den danske position på topmødet, og den handler om noget helt afgørende, nemlig det helt grundlæggende sociale sikkerhedsnet, at hvert eneste menneske har ret til at gå mæt i seng hver dag. På den måde står selve emnet i direkte modstrid til den ekstreme liberalistiske højrebølge, som alt for længe har hærget debatter og synspunkter og f.eks. har ført til ekstrem ulighed og ødelæggelse af eksisterende sociale sikkerhedsnet alt for mange steder i verden. Meget tyder heldigvis på, at vinden er ved at vende. I dag snakker selv Verdensbanken om behov for sociale sikkerhedsnet, også som forudsætning for økonomisk udvikling.

Sjældent diskuterer vi her i salen en sag, hvor Nordahl Griegs ord fra sagen »Kringet af fiender« er så sande: »Findes her nød og sult, skyldes det sving«. Allerede i 1970'erne proklamerede FN, at sulten skulle være udryddet inden udgangen af dette årtusinde, og i dag kan vi konstatere, at der stadig er 800 millioner, der sulter, at 11 millioner børn dør årligt som direkte eller indirekte følge af sult, og at 1 milliard lever i absolut fattigdom, dvs. for mindre end 1 US-dollar om dagen. Og alligevel er der også i dette Folketing mennesker, der mener og agiterer for, at der er megen lighed i verden – ufatteligt! Men samtidig er der mad nok i verden, og ministeren siger klart i dag – og tak for det – at fordelingen af produktionen er helt central.

Det, vi diskuterer, er altså intet mindre, end om vi vil være med til at skabe det første globale sikkerhedsnet for alle borgere på kloden, retten til at spise sig mæt, og om vi vil tage de nødvendige politiske beslutninger, så føden kan fordeles til alle. Det er fattigdommen og den ulige fordeling, der er fjenden. Derfor er det også

meget vanskeligt for SF at forlige sig med, at FAO-topmødet kun regner med over de næste 20 år at halvere antallet, der skal sulte, dvs. til 400 millioner mennesker. Det siger jeg, selv om det naturligvis skal ses i sammenhæng med, at Jordens befolkning forventes at vokse med 3 milliarder inden år 2030.

Jordreformer, lige adgang til produktionsmidler og støtte til småbønder er afgørende politiske midler for at udrydde sult og fattigdom. Især vil bedre rettigheder for kvinder være helt afgørende for at skabe en lokal fødevarerforsyning. Her er en klar sammenhæng mellem kampen for kvinders position i verden og mulighederne for øget fødevarerproduktion samt især lokal landbrugsproduktion direkte til de fattigste mennesker.

I forløbet op til FAO-mødet har to forskellige vurderinger af fødevarer-situationen stået over for hinanden: FAO's officielle, der satses meget på friere verdenshandel med fødevarer, og som er meget optimistisk over for muligheden for fortsat at øge produktionen globalt gennem nye sorter og tekniske løsninger, altså en ny grøn revolution; og på den anden side World Watch Institutes sidste rapport, hvor der advares om, at fødevarerproduktionen ikke kan øges væsentligt på grund af miljøødelæggelser, overforbrug af vand og industrialisering med deraf følgende inddragelse af landbrugsjord til veje og byer.

I SF er vi ikke i tvivl om, at advarslerne fra WWI er helt reelle. Stagnationen i kompositionen er en advarselsslampe rettet mod miljønedbrydende produktionsmetoder og almindelig økonomisk grådighed. Det er derfor helt afgørende, at miljø og bæredygtig udvikling som vedtaget i Rio får en større betydning og herunder skal økologisk landbrug have en langt stærkere placering.

Når SF i dag har rejst denne forespørgsel sammen med Enhedslisten, er det netop, fordi begge partier ønsker økologi ind som en del af strategien for fødevarer-sikkerhed. Når man har besøgt USA's prærie og med egne ører og øjne fået et klart indtryk af, at store dele af de steder, hvor verdens korn i dag produceres, står over for en voldsom produktionsnedgang på grund af årtiers miljønedbrydende monokulturer, er truslen om en risiko for mangel på fødevarer den, der tæller mest.

Vi vil i stedet satse på at genopbygge de jorder, der er blevet lagt øde på grund af rovdrift, monokulturer, overdreven kunstvanding m.v. Ministerens svar her i dag er efter vores mening

for usikkert, men det afgørende er, at regeringen har arbejdet for at få nævnt økologisk produktion i topmødepapiret, så vi fortsat vil arbejde for det på topmødet.

Overordnet kan man sige, at det, vi nu skal i gang med, er et opgør med de gamle koloniale strukturer, som desværre er alt for sikkert fastholdt ved, at de fattigste lande sidder i en skruestik som leverandører af planteprodukter og råvarer til den rige verden – ofte på bekostning af fødevarer sikkerhed og miljø. Mange års politisk frihed har ikke ændret de reelle magtforhold; det skal de næste 20 år handle om.

I SF anser vi også derfor handelspolitik for en helt nødvendig del af en samlet politik for fødevarer sikkerhed. Dermed er vi nået til WTO, og her er det vigtigt at holde tungen lige i munden, når strategien skal lægges. SF er stærkt kritisk over for WTO's ensidige satsning på ustyret frihandel; der skal ske betydelige ændringer i WTO og dermed i spillereglerne for verdenshandelen.

For det første skal de rige landes lukkede markeder lukkes op; det gælder f.eks. EU's, hvor der altså skal skabes en friere verdenshandel inden for EU. Det er utåleligt at se på, hvordan f.eks. Marokko har utrolig svært ved at få lov til at sælge tomater i EU. Eller det berømte eksempel på fortsat EU- protektionisme, hvor EU i Lomé-runden åbnede for import af 100 t agurker; det er fem store lastbiler med agurker fra hele Afrika til hele EU!

For det andet skal der sættes på lokale og regionale markeder, der ikke bliver indelagt af dumping fra de rige lande. Der skal indføres en antidumpingbestemmelse, en fødevarer sikkerhed, en klausul i WTO.

For det tredje skal de fattigste lande kunne beskytte deres markeder. Lad mig citere Obaidullah Khan, regional repræsentant fra FAO i Asien:

»Der er noget dybt foruroligende ved et multilateral handelssystem, der nægter udviklingslandene retten til at anvende policyinstrumentet i forsvaret for deres fødevarer sikkerhed, som indtil for nylig af USA og EU blev betragtet som et anliggende for absolut suveræniteten.«

Og endelig skal der for det fjerde indføres globale afgifter på transporten for at holde miljøbelastningen fra den voldsomme transport nede og dermed støtte opbygningen af lokal og regional landbrugsfødevarerproduktion.

I erkendelse af, at frihandel ikke kan løse fødevarer problemerne, blev der i Marrakech

underskrevet en ministerbeslutning, der forpligter ilandene til at kompensere de fattigste nettofødevarerimporterende lande. Vi skal kæmpe for, at den gennemføres og suppleres med en reel fødevarer klausul.

I den stadig friere verdenshandel, som verden bevæger sig ind i, skal der samtidig opbygges et socialt og et grønt sikkerhedsnet, en politisk overbygning.

Så til os selv: I EU skal vi hurtigst muligt ændre landbrugspolitikken, for den er nemlig en selvstændig del af problemet, og SF vil i denne samling tage initiativ til en forespørgselsdebat om de nødvendige ændringer i EU's landbrugs politik.

Herhjemme overser vi diskussionen om vor ensidige satsning på kødvarerproduktion samt vort store forbrug af kød pr. indbygger. Det er jo oplagt, at verden ikke har et fødevarer problem, men snarere et kødproblem. Vi ved, at hvis vi spiser kyllingekød, beslægtet vi fire gange så meget jord, som hvis vi spiser vegetabilsk, ved svinekød er det seks gange så meget og ved oksekød 10 gange så meget. Så vi kommer ikke uden om også at se meget kritisk på den vestlige livsstil, som definerer velstand og velvære som stadig stigende kødforbrug. I den rige del af verden æder vi os altså til sygdomme, mens de fattige sulter ihjel.

Jeg er glad for den dagsorden, som regeringspartierne og SF har stillet, og også glad for, at den lægger vægt på opfølgningen af mødet i Rom. Her vil det være oplagt at inddrage de mange græsrodsorganisationer, der har været aktive op til Rommødet, hvor bidragene fra 92-landegruppen og Folkekirkens Nødhjælp har været fremragende. Den demokratiske proces er vigtig; den store samtale om disse spørgsmål er afgørende både i ulande og herhjemme.

Mit afsluttende spørgsmål til ministeren bliver derfor, om han vil tage initiativ til, at disse grupper inddrages i den lovede opfølgning efter Rom. Så kan Danmark endelig få en samlet politik på den globale fødevarer sikkerhed, og det har vi aldrig haft før. Dagsordenen i dag er et godt første skridt.

Landbrugs- og fiskeriministeren (Henrik Dam Kristensen):

Det har været en god debat, og jeg er på regeringens vegne glad for, at der blev taget vel imod regeringens redegørelse. Det må man jo konstatere at der er blevet gjort; det er vel stort set hele Folketinget, som har været enige i den,

hvilket er godt, for det er også en vigtig sag, vi har debatteret.

De forskellige forslag til dagsordener har fyldt en del i debatten. Regeringen og SF har fremsat forslag om motiveret dagsorden, fordi vi synes, det er vigtigt at præcisere nogle af emnerne samt skabe klarhed og synlighed om de danske synspunkter, som der så efterfølgende har vist sig at være bred enighed om.

Jeg er også glad ved Venstre og De Konservative. Det gælder både ordførernes indlæg her fra talerstolen og deres accept af regeringens redegørelse, ja, man kan sige, at der er så meget accept, at de nu foreslår en dagsorden, som tager regeringens redegørelse til efterretning og så ikke mere. Jeg må sige, at den tillid, der her er udvist, er ret enestående, og den har jeg noteret mig med særdeles stor tilfredshed.

Nu er det sådan, at jeg med de ord, der er sagt fra talerstolen, kan konstatere, at med hensyn til det overordnede, det, der er vigtigt i denne her debat, dér har stort set alle ordførere givet udtryk for de samme holdninger. Det synes jeg betyder, at Danmark tager til Rom stærkere, end vi var før, hvis man kan sige det på den måde.

Det er nemlig nu et samlet Folketing, som har givet udtryk for, at der er meget, meget bred enighed om de pejlemærker, som regeringen har lagt ud, og det betyder, at vi fortsat kan spille en rolle og måske oven i købet spille en stærkere rolle i den tid, der kommer.

Det, man så ikke må glemme bag alt det her, er, at de bestræbelser, som vi nu i forhold til topmødet skal videreføre i Rom, selvfølgelig er at forsøge at give svar til de mennesker, som sulter i den tredje verden.

Jeg vil slutte med endnu en gang at sige tak for debatten. Jeg synes, det er godt, at vi har fået præciseret en række ting, og når alt kommer til alt, og når vi får kigget forbi de forskellige udformninger af dagsordener, ja, så er der en meget bred opbakning til den linje, som regeringen har valgt.

Bent Hindrup Andersen (EL):

Der har været mange forskellige synspunkter om, hvilken form for landbrug og hvilken udvikling der skulle være i en nødvendig politik for at sikre en fødevarerforsyning, og netop i de spørgsmål må man nok konstatere, at der er trukket en skillelinje mellem på den ene side regeringspartierne, SF og Enhedslisten og på den anden side Fremskridtspartiet, Dansk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti og Venstre.

Men alle er trods alt enige i den måde, som regeringen har håndteret sagen på i de førte forhandlinger, hvor det jo netop er blevet fremført, at økologi skal være en del af strategien fremover, og det har partierne i den anden side af salen givet udtryk for, at de vil tage til efterretning. Så det er da i hvert fald også et fremskridt.

Jeg skal i øvrigt også minde om, at vi faktisk engang i fællesskab med Venstre og De Konservative har vedtaget en dagsorden, hvor det hed, at økologi skulle være en del af strategien for et pesticidfrit grundvand, og derfor undrer det mig, at det ikke også skal gælde for udviklingslandene, som er til debat i dag, og det undrer mig, at de andre partier i den anden side af salen ikke kan få over deres læber, at man skal udtrykke dét for at præcisere det fremtidige arbejde.

Med hensyn til dagsordendiskussionen er det springende punkt mellem regeringen og SF på den ene side og Enhedslisten på den anden side forholdet til WTO og dets forhold til fødevarer-sikkerheden.

WTO er en aftale, der skal fremme den fri handel, dvs. at handelen først og fremmest skal fremmes ved at skære ned på told og afgifter og andre former for statslig regulering. WTO-aftalen går langt mere ind i landbrugssektoren end tidligere internationale frihandelsaftaler, især tidligere GATT-aftaler.

Under frihandel udkonkurreres små virksomheder, og de multinationale selskaber styrkes, hvilket med andre ord betyder, at småbønder i Afrika og Mexico ruineres. Under frihandel, der jo altså betyder færre muligheder for statslig regulering, overlades fødevarer-sikkerheden til markedets luner. Det går imod begrebet om fødevarer-sikkerhed, og fødevarer-knaphed og sult kan hurtigt blive udfaldet af selv kortvarige prisændringer.

Under frihandel, sådan som WTO forstår den, skal der værnes om intellektuel ejendomsret som aldrig før. Det betyder f.eks., at genmanipuleret såsæd kan gøres til en vare, der ikke, som det ellers traditionelt bliver gjort i store dele af den tredje verden, kan handles over hegnet. Dette problem har bragt hundredtusinder af indiske bønder i bevægelse og aktion imod TRIPS-aftalen under WTO.

I store dele af den tredje verden har fødevarer-området traditionelt været præget af omfattende statsintervention både på producent- og forbrugerside. Hvis disse systemer rives ned – den proces er i fuld gang – bringes fødevarer-sikker-

heden i fare. De stigninger i fødevarerpriserne, som OECD og Verdensbanken i 1993 spåede i deres reklameskrift for WTO – som jeg var inde på tidligere – er indtruffet. Hvad der derimod ikke er indtruffet, er den vækst i fødevarerproduktionen i den tredje verden, som optimister håbede på.

Fru Mariann Fischer Boel sagde, at det var på grund af krig og stridigheder. Min opfattelse er, at det også skyldes, at især småbønderns produktion i den tredje verden er afhængig af toldbeskyttelse og anden form for statsintervention. Efter mange år med strukturtilpasning i de fleste tredjeverdenslande er statens kapacitet til at yde en beskyttelse og iværksætte udviklingsprogrammer i landområderne skåret ned til et minimum.

Frihandel er ikke vejen til fødevarerikkerhed, tværtimod. Det er ikke noget tilfælde, at 200 NGO'er har skrevet en erklæring op til topmødet, hvor de opfordrer til at standse liberaliseringerne på fødevarerområdet. En af deres kommentarer er, at mad er meget mere end en vare; det er en menneskeret. Det er den menneskeret, der spilles med i denne sammenhæng, og det er et hasardspil med 800 millioner menneskeliv, som Enhedslisten ikke vil være med til. Og frihandel med fødevarer fremmes af WTO, da liberalisering af handelen på de stærkes betingelser er hele verdenshandelsorganisationens væsen.

Derfor må vi gå en anden vej, have en anden politik og andre politiske fora end WTO. Et af omdrejningspunkterne for alternativet er og bliver protektionisme. Afviklingen af styringen af international handel skaber udstødning i såvel Syd som i Nord. Derfor er protektionisme ikke bare aktuel i Nord, men afgjort også i Syd. Der må sigtes mod en høj grad af selvforsyning og mod regional handel.

En gruppe engelske forskere har fremlagt et 10-punkts-forslag til ny protektionisme, og dér peges der bl.a. også på en økonomisk politik væk fra den globale ned til det regionale og lokale. I stedet for en global organisering må vi den anden vej. Økonomierne må udvikle sig lokalt og regionalt, og vi skal lægge vægten på lokal produktion og opfylde lokale behov.

Derfor er det afgørende for Enhedslisten, at man ikke lægger op til WTO, som man gør i den dagsorden, der er foreslået af regeringspartierne, hvori det hedder, at den internationale handelspolitik inden for rammerne af WTO udføres osv.

Det er et afgørende spørgsmål for Enhedslisten, at vi ikke her er med til at beslutte en opslutning omkring WTO. Det er heller ikke den samme skarpe formulering, som fremkom i landbrugsministerens tale, hvor der var meget større problematisering af WTO og understregninger af, hvordan ulandene kan melde fra og føre deres egen politik, hvilket er en meget mere nuanceret holdning.

Jeg mener ikke, at den dagsorden, der er foreslået af Venstre og De Konservative, der alene tager regeringens redegørelse til efterretning, peger på de nødvendige yderligere ting, som står både i regeringens dagsorden og i den, jeg selv har foreslået, og som i øvrigt er fremkommet ved intensive forhandlinger, der er foregået før mødet her. Og jeg synes derfor, at det er utrolig ærgerligt, når man i dagsordenen formulerer en præcisering af WTO's rolle, som hovedet ikke engang er tilfældet i landbrugsministerens fremlæggelse – for at gøre det fuldstændig klart, er det jo det egentlige skæringspunkt.

Så for at skabe mulighed for en fælles dagsorden vil jeg gerne trække den første dagsorden, jeg foreslog (D 10), og erstatte den med en dagsorden, hvori den eneste ændring er, at jeg i starten af mit dagsordensforslag indfører følgende:

»Idet Folketinget tager regeringens redegørelse til efterretning«, og derefter hedder det: »opfordrer Folketinget . . .«.
(Dagsordensforslag nr. D 13).

Jeg ved ikke, om det er tilstrækkelig begrundelse for dagsordenen og sikrer, at der ikke opstår misforståelser, sådan at jeg kan lade være med at læse den op i sin helhed.

Formanden:

Det tror jeg at hr. Bent Hindrup Andersen vil gøre alle en tjeneste med. Vi er klar over, at det kun er de to første linjer, der ændres, og den nye dagsorden vil blive omdelt, men jeg er nødt til først at spørge, om der er nogen, der ønsker at opretholde den af hr. Bent Hindrup Andersen foreslåede dagsorden. (Ophold). Det er der ikke.

Så vil jeg henholde mig til, at den nye dagsorden vil blive omdelt, og udelukkende læse de to første linjer af den nye dagsorden op:

»Idet Folketinget tager regeringens redegørelse til efterretning, opfordrer Folketinget regeringen til som led i deltagelsen i FAO's fødevarer-topmøde at arbejde for«, og resten er identisk, men det vil fremgå af det stykke papir, som vil blive omdelt i salen.

Erling Christensen (S):

Efter en lang debat og efter forskellige måder at arbejde på i Folketinget vil jeg godt nævne, at der også er mange mennesker uden for Folketinget, som interesserer sig meget for de drøftelser, vi har i Folketinget, og for det topmøde, der skal være i Rom.

Det var en inspiration for mig at deltage i de frivillige organisationers møde i tirsdags i Gammel Dok, hvor man drøftede indholdet i papiret til FAO-topmødet.

Mange mennesker i Danmark diskuterer bistandshjælp, og mange gange føler man, at det kun er ord, ord, ord med meget lidt handling bag. Derfor var jeg glad for i tirsdags at få kendskab til, at bistand ikke bare er ord, men også handling. Lad mig nævne bare to eksempler:

I Zimbabwe er der ingen naturlige søer. Det regnvand, som jorden ikke umiddelbart kan opsuge, strømmer bort til floder og vandløb, men med hjælp fra Folkekirkens Nødhjælp og deres lokale partner i området, Christian Care, har flere landsbyer i det tørketruede land nu bygget en dæmning, så de også i tørketiden har vand nok til kvæget og deres små grønsagshaver, og ved siden af er der en brønd til drikkevand.

De er berettiget stolte af deres dæmning, som vil kunne redde dem igennem tørkeperioder, og fordi de selv ved lokal kraft har bygget dæmningen, så ved de nøjagtig, hvordan den skal holdes ved lige. Mens bønderne brugte det meste af deres tid på bygning af dæmningen i stedet for at arbejde på markerne, så gav bistandsorganisationen dem majs, så familierne ikke sultede.

Det understreger for mig, at vi er nødt til at give støtte, og at støtte er nødvendig forud for normalt handelssamkvem.

Det er mange steder et problem for de fattige bønder, at bankerne ikke vil give dem de nødvendige lån og kreditter. De er ikke solide nok, de er nemlig fattige, og renterne er derfor som regel også skyhøje.

I Malawi har kirkerne startet et projekt, der med billige lån til såsæd og gødning har sat en positiv udvikling i gang. Regnskaberne viser, at bønderne er gode til at betale tilbage. Det er fattige som regel. Over 95 pct. af de lån, der blev givet i forbindelse med dyrkningssæsonen 1994-95, var betalt tilbage i begyndelsen af 1996. Pengene cirkulerer nu i projektet og kommer på den måde andre familier til gavn.

Jeg tror, det er vigtigt, at vi også her fra Folketingets og de politiske partiers side over for befolkningen redegør for, at bistand ikke bare er ord, men også sådan nogle konkrete projekter. Det fortæller også – som vi for øvrigt har diskuteret i dag – at det er vigtigt at bruge de lokale kræfter i befolkningen.

Til slut vil jeg bare i forlængelse af ministerens indlæg sige, at Venstres og De Konservatives berøringsangst over for indholdet i ordet økologi gør, at de ikke vil støtte regeringspartierne og Socialistisk Folkepartis dagsordensforslag.

Når det er tilfældet, vil jeg på vegne af de 4 partier selvfølgelig trække vores dagsordensforslag tilbage og støtte Venstres og De Konservatives dagsordensforslag. Vi kan, som ministeren sagde, udtrykke tilfredshed med, at Venstre og De Konservative er tilfredse med regeringens politik.

Formanden:

Det af hr. Erling Christensen fremsatte forslag om motiveret dagsorden er taget tilbage. Ønsker nogen at optage det? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, er forslaget bortfaldet.

Mariann Fischer Boel (V):

Det er korrekt, at den dagsorden, som nu ser ud til at kunne få et flertal i Folketingssalen, giver en tillid til ministerens håndtering af den her sag, og den har vi stadig væk i behold. Men jeg må sige til ministeren: Tillid forpligter.

Med det udgangspunkt ser vi frem til et godt topmøde i Rom fra den 14. november.

Steen Gade (SF):

Først nogle betragtninger om den dagsorden, som ikke kan blive vedtaget i det danske Folketing. Den er en opsummering af en god forhandlingslinje og en opsummering af en linje, der i høj grad er lavet under forarbejdet til Rommødet, herunder er økologi nævnt. Ros og tak til ministeren for, at vi har haft så godt et forarbejde, og at det heldigvis står på papiret, ligegyldigt hvad V og K kunne finde på at gøre i salen i dag.

Der er i den dagsorden taget fat på de problemer, som er væsentlige: lokal selvforsyning af fødevarer, at fattigdomsbekæmpelse og kvinders rettigheder er en integreret del, og at vi ikke kan løse det her uden de politiske midler, der skal til både i forhold til handel og en række andre ting. Det er altså en god dagsorden. Den

er præcis, den lægger en god linje for Danmark, hvis – forhåbentlig når – den bliver fulgt på mødet i Rom.

Det, jeg synes man skal hæfte sig ved i dag, er: Hvorfor i alverden kan den ikke blive vedtaget i det danske Folketing? Tænk, at det danske Folketing er sådan sammensat, at en så fornuftig og rigtig dagsorden ikke kan vedtages. Jeg synes faktisk, at det er lidt af en sørgelig dag for det såkaldt samarbejdende folkestyre, men det er vel tegn på, at det ikke er så samarbejdende, selv om man vel ikke kan komme uden om, at det er et folkestyre, men nogen særlig stor tilknytning til folket har det i hvert fald ikke, for er der noget, den danske befolkning bredt og med rette er optaget af, så er det, at vi kan gøre noget ved det, som dette handler om: bekæmpelse af fattigdom og udryddelse af sult.

Den kan altså ikke blive vedtaget. Vi har rejst forespørgselen sammen med Enhedslisten, bl.a. for at lægge vægt på miljø siden, og jeg kan altså overhovedet ikke forstå, at Enhedslisten vil lade sådan en dagsorden falde til jorden, bare fordi der ikke må stå WTO og EU i den. Jeg ved ikke, hvad de fem bogstaver, W, T, O, E og U, har gjort, men det er sådan, jeg hører argumentationen fra Enhedslisten. Hvis Enhedslisten stemte for, så var det her blevet vedtaget, og jeg ved, at hr. Bent Hindrup Andersen synes, det er en fremragende dagsorden.

Men de steder, hvor vi skal kæmpe for en bedre handelspolitik, og de steder, hvor vi blandt andet skal kæmpe for opfølgningen, må vi ikke nævne WTO; men det afspejler da en utrolig mangel på forholden sig til virkeligheden, når vi ikke må nævne, at vi i forhold til den internationale handelspolitik skal gøre noget inden for WTO. Det er jo dér, det foregår! Hvis vi skal gøre noget inden for den internationale handelspolitik, er vi jo nødt til at gøre det inden for WTO. Alt andet er jo rent nonsens. Enhedslisten gør altså i dag det, at vi ikke kan vedtage den rigtige dagsorden.

På den anden side ser vi V og K køre et skoletrid, som vel kun kan være styret af et eller andet ideologisk Venstreflip gående ud på, at vi nu skal ud i et vældig liberalistisk korstog, for hvorfor i alverden skulle de ellers sige nej? Jeg oplever, at De Konservative her bare er et halehæng, for det kan da ikke være konservativ politik at sige nej til den her dagsorden.

O.k., sådan ser Folketinget ud. Jeg synes, det er trist, og jeg synes, det er trist for sagen.

Så kommer det sidste spørgsmål, nemlig hvordan regeringen vil forholde sig til den dagsorden, der bliver vedtaget, som siger, at vi mere eller mindre har tillid til landbrugsministeren.

Jeg har tillid til landbrugsministeren og tillid til, at han mener de ting, som jeg har aftalt med regeringspartierne og regeringspartierne har aftalt med mig. Det regner jeg med. Det er min tillid. Og jeg er også ret sikker på, at det er sådan.

Hvis det bliver fortolkningen, og det er min fortolkning af den dagsorden, som vi kan få vedtaget her i Folketinget, så kan jeg stemme for, selv om jeg synes, det er sølle for folkestyret, at vi skal vige for sådan nogle midler, fordi der er nogle partier, som ikke kan acceptere andet, end at man skal skrive, at man tager ministerens synspunkter til efterretning.

Ministeren mener jo det samme, som står i den her dagsorden. Tak for det og tak for forarbejdet. Det er der ingen, der kan sabotere i dag. Økologi er nævnt, det står i papirerne, og selvfølgelig vil en minister, der har de synspunkter, også sørge for, at den linje bliver fulgt på Rom-mødet.

(Kort bemærkning).

Bent Hindrup Andersen (EL):

Det er fuldstændig rigtigt, som hr. Steen Gade siger, at vi sammen har rejst og taget initiativ til den her forespørgsel, og at kernen i den var at få økologi og bioteknologi sat til debat samt få fremmet økologi på dagsordenen til FAO-topmødet. Det er helt oplagt.

Vi er også gået efter en fælles dagsorden, og i de første forhandlinger stod der også det, som efter min opfattelse er sagens kerne: at det er FN, vi forholder os til, samt at der skulle sættes på, at det var regeringerne, der havde ansvaret for opfølgningen i alle FN's organer. Det var jeg helt enig i, og det står der også i den dagsorden, vi nu har foreslået.

Det, der så sker, er, at især hr. Steen Gade er meget ivrig efter, at det skal ske i WTO-regi, og at EU også skal blandes ind i debatten, vel vidende at man derigennem rammer ned i en klar splittelse mellem regeringspartierne og SF og Enhedslisten, som intet har at gøre med det forhold, som vi har debatteret i dag.

Hr. Steen Gade ved udmærket godt – som jeg prøvede at sige før – at vi mener, at WTO's natur er frihandel, og at det er en anden politik og andre fora, der skal til, hvis man skal få skabt

en regional og lokal selvforsyning baseret på økologisk produktion.

Derfor opfordrer jeg både regeringspartierne og hr. Steen Gade fra SF til i løbet af weekenden, indtil der skal trykkes på knapperne på tirsdag, endnu en gang at overveje at stemme for den dagsorden, som jeg har fastholdt, og hvor den eneste forskel er, at vi ikke vil appellere til WTO og EU om at løse problemerne.

Lene Espersen (KF):

Hr. Steen Gade taler om, at vi i Det Konservative Folkeparti og Venstre med vores dagsorden forsøger at sabotere noget godt, og at det egentlig er uforståeligt, at vi blot på grund af to ord i regeringspartiernes og SF's dagsorden, nemlig »herunder økologiske«, skulle være så meget imod den.

Nu har hr. Steen Gade jo ikke været her under hele debatten, fra vi startede, og derfor føler jeg det nødvendigt at præcisere, at vi mener, det vil være forkert at fremhæve det økologiske i den dagsorden, der er fremsat af regeringspartierne og SF, og det er der en grund til, og den grund finder man faktisk i landbrugsministerens tale, som jeg gerne vil have lov til at citere fra endnu en gang:

»I det hele taget har vi brug for mere forskning og dokumentation om økologiske dyrkningsmetoder i udviklingslandene og deres indflydelse på fødevarer sikkerheden, førend vi med tilstrækkelig troværdighed kan anbefale dem at eksperimentere mere omfattende med økologisk jordbrugsproduktion.«

Ganske som landbrugsministeren har sagt det, mener heller ikke Det Konservative Folkeparti, at man løser nogen problemer ved at tvinge udviklingslandene til at gå over til økologisk jordbrugsproduktion, og derfor finder vi også, at det vil være et direkte forkert signal at sende at fremhæve økologi som det, der skal hjælpe udviklingslandene på vej og skabe en større produktion af fødevarer.

Så det er altså ikke pjatteri og drilleri, når vi siger, at vi ikke kan støtte regeringspartiernes og SF's dagsorden, for vi mener, at den faktisk går imod det, som landbrugsministeren har sagt fra Folketingets talerstol, og derfor mener jeg, at vi har gjort det eneste rigtige ved at støtte en ganske fornuftig tale fra landbrugsministerens side og fremsætte et dagsordensforslag sammen med Venstre.

Jørgen Estrup (RV):

Når man ikke hører til ordførerkredsen, er det en ganske besynderlig oplevelse at overvære denne debat:

På den ene side hørte vi netop den konservative ordfører fremhæve dele af en dagsorden, som om de udgør hele dagsordenen, for i dagsordenen står der om det økologiske, at det skal være én af de metoder, der kan bruges, og det bliver nu til, at det er det, man vil påtvinge udviklingslandene.

Og på den anden side kan man så høre hr. Bent Hindrup Andersen tale om WTO og EU, som om det er dér, politikken nu skal føres, hvor det er aldeles åbenbart i dagsordenen, at man blot ønsker at påvirke de to organisationer til at føre en fornuftig politik.

Hvis man mener, at man blot ved at lukke øjnene kan glemme, at WTO og EU eksisterer, og at økologi er en metode, som kan hjælpe til bæredygtighed, må det vist kaldes virkelighedsflugt, og derfor kan man dårligt karakterisere det, der er kommet ud af debatten, som andet end konfliktskyhed, og det synes jeg egentlig er bedrøveligt, når det drejer sig om et så væsentligt emne som det her.

Men jeg beroliger mig med, at jeg hørte, både hvad ministeren sagde, og hvad ministeren svarede, og at ministeren jo meget forståeligt var godt tilfreds med den støtte til den videre gerning, som både Venstre og De Konservative har lovet ministeren, og jeg synes, ministeren dermed roligt kan gennemføre det, som står i dagsordenen, for det er faktisk det, der står i ministerens redegørelse.

Det stiller ganske vist Venstre og De Konservative i et noget pudsigt lys, at man er bedre tilfreds med, at ministeren gør det, uden at vi får lov til at skrive det i Folketingets forhandlinger som noget, vi har vedtaget.

Men jeg synes, det ville være meget passende, om ministeren nu understregede – hvilket også blev efterlyst af hr. Steen Gade – at det, som er regeringspartiernes synspunkt, nemlig det, som står i dagsordenen, faktisk er den politik, der skal føres.

Og så har Venstre og De Konservative det åbenbart som en vis købmanskone på Sejerø i gamle dage, som hørte til afholdsbevægelsen, men som godt kunne se, at det var lidt uhenigtsmæssigt ikke at kunne sælge pilsnere over disken, og som derfor vendte ryggen til, når hun solgte dem.

Steen Gade (SF):

Jeg er helt enig i hr. Jørgen Estrups indlæg.

Så vil jeg sige til fru Lene Espersen, at der jo ikke er tale om, at vi skal påtvinge ulandene noget som helst.

Jeg mener, at der er en stor diskussion om, hvordan man får nedbrudte jorder i gang igen i ulandslandbrugene, og her kan økologi være én metode. Men at der også kan være andre metoder, er jeg helt åben for.

Jeg ved, at der er mange steder i verden, hvor humuslagene er nedbrudt, og hvor dyrkningsmulighederne er helt ødelagt, og det er i høj grad nogle helt andre steder end i ulandene, f.eks. på den amerikanske prærie og andre steder, hvor der er en kæmperisiko for at få udbyttenedgang, fordi grådigheden og nedbrydningen af naturgrundlaget er gået for vidt, og her kunne man i hvert fald godt have brug for lidt økologisk tankegang.

Men jeg forstår altså også, at det er et skalkeskjul, for jeg har forstået, at V og K ikke ville stemme for dagsordenen, selv om økologi blev taget ud. Så jeg er lidt forvirret med hensyn til, hvad den virkelige dagsorden er.

Og så vil jeg sige til hr. Bent Hindrup Andersen, at SF ikke er optaget af WTO på anden måde, end at vi synes, at WTO på mange afgørende måder er forkert indrettet og prioriterer forkert: alt for megen fri handel uden betingelser. Men vi ved jo også, at den store forskel på os og Enhedslisten er, at vi ved, at WTO eksisterer, og at vi ved, at hvis man skal ændre det, som styrer verden på det punkt, må man ændre de prioriteringer og vedtagelser, der ligger i WTO.

Og jeg tror altså, at de fattige lande vil sende en meget lille hilsen til Enhedslisten, hvis det, at der ikke er nogen, der vil kæmpe for, at Marra-kech-erklæringen om, at de fattige lande, der kommer i klemme på grund af liberalisering, skal have noget hjælp, vil Enhedslisten ikke være med til at drøfte, fordi man ikke kan lide ordet WTO, og det er absurd, synes jeg.

Hr. Bent Hindrup Andersens dagsorden, hvor de fem bogstaver »WTO« og »EU« er taget ud, kan jeg sådan set stemme for, men den vil jo betyde det samme, for det, der bliver vedtaget, foregår rent faktisk i WTO- og EU-regi; det er en objektiv kendsgerning, og man kan jo ikke benægte fakta.

Men det, der bekymrer mig, er, at det, som Enhedslisten går ind for, ikke engang er noget med at løfte fanen så højt, at man ikke kan nå

jorden – for det kunne jeg da have forstået – men noget med at bevæge sig ud i det store intet med en fane, der er gennemsigtig. Der er altså intet hold i det, for det, vi skal kæmpe for, foregår rent faktisk i WTO-regi.

Bent Hindrup Andersen (EL):

Allerførst vil jeg da sige tak for tilslutningen til dagsordenen fra hr. Steen Gade, men jeg vil også lige læse det punkt op, som vi har talt så meget om. I det dagsordensforslag, jeg har fremsat, står der, »at den internationale handelspolitik udformes med henblik på at fremme større fødevarerikkerhed, og således at der tages særlige hensyn til de mindst udviklede og de nettofødevarerimporterende lande«.

Jeg kan ikke se, at der er nogen ulande, der kan være særlig kedede af et sådant dagsordenspunkt.

Men hr. Steen Gade ved jo også godt, at der er mange måder at gøre det på, at der er mange former for taktik, man kan bruge over for WTO, og at der er mange andre måder at udvikle det på end gennem WTO, f.eks. ved at fremme regionale handelsorganisationer og andre ting, som er uden for WTO.

Det behøver vi måske ikke at have en fælles opfattelse af i dag, og hr. Steen Gade kan jo have sin opfattelse af WTO, og jeg kan have min opfattelse af WTO, når vi stemmer for den dagsorden, og det er jeg glad for at vi kan forenes om.

Jeg ved ikke, om hr. Jørgen Estrup har forladt salen? Det har han. Så vil jeg spørge fru Vibeke Peschardt som ordfører for Det Radikale Venstre: Hvad er grunden til, at Det Radikale Venstre ikke kan komme med det samme tilsagn som SF? Vil Det Radikale Venstre ikke kunne stemme for den dagsorden, der er foreslået af Enhedslisten, og hvorfor ikke?

Formanden:

Vi er nu ovre i de korte bemærkninger, idet anden omgangs taletid er opbrugt, og nu er det fru Mariann Fischer Boel, dernæst hr. Bruno Jerup og så hr. Steen Gade.

(Kort bemærkning).

Mariann Fischer Boel (V):

Nu synes jeg snart, debatten udvikler sig på en underholdende måde: Der er fire dagsordener på bordet, hvoraf én er trukket tilbage og én er et med, som aldrig er blevet fremsat, idet der er et spørgsmål om, hvordan partierne ville stille sig

til en dagsorden, som er fuldstændig fiktiv, nemlig hvis man stregede et par ord i en af dem, der er fremsat.

Til hr. Jørgen Estrup bliver jeg nødt til at sige – nu ved jeg godt, at hr. Jørgen Estrup ikke er i salen, men så til fru Vibeke Peschardt – at det, vi diskuterer i dag, og det, vi tager stilling til, og det mandat, ministeren bliver sendt af sted med, ikke er det, der står i en trukket dagsorden. Det mandat, ministeren bliver sendt af sted med, er den politik, der fremgår af ministerens redegørelse.

(Kort bemærkning).

Bruno Jerup (EL):

Det er en lille kort bemærkning til hr. Steen Gade, som er faldet over, at Enhedslisten ikke kan lide de tre bogstaver W og T og O. Det er rigtigt, specielt ikke når de hænger sammen, for så har de en bestemt betydning.

Men det, som hr. Steen Gade glemmer, er, at det, vi har taget ud, og som vi ønsker skal ud – det er også en forlængelse af det, hr. Bent Hindrup Andersen var inde på – er, at der står »inden for rammerne af WTO«, for det vil sige, at man lukker det inde i en fast kasse og overhovedet ikke åbner øjnene for det, som bl.a. er med i ministerens tale, nemlig at der faktisk skal være mulighed for at lave noget uden for det system, der hedder WTO, og at udviklingslandene skal have mulighed for at frigøre sig fra WTO's bindinger, at det faktisk også er det, der ligger i det.

Derfor synes vi, det er alt for snævert, og det undrer mig utrolig meget, at det skulle være SF's politik, at alting skal puttes ned i den kasse, der hedder WTO, for det kan vel ikke være særlig venstreorienteret.

(Kort bemærkning).

Steen Gade (SF):

Nu synes jeg, det lyder, som om hr. Bruno Jerup hverken har sine ører eller sine øjne med, og derfor er det jo svært at kommentere noget, som er så forvrøvet i sin substans som det, der blev sagt her.

Vi har også en kritisk opfattelse af WTO. Det er jo netop derfor, vi kæmper for regional selvforsyning og beskyttelse af de fattige lande, og at de ikke skal påtvinges markedet, men netop får nogle rettigheder, og det er det, der står i den dagsorden, vi har forhandlet os frem til, og det er rent faktisk det, Enhedslisten siger nej til.

Men jeg må så sige, at jeg agter at stemme for den dagsorden, som giver ministeren frie hænder, for jeg har mærket mig, at ministeren har sagt, at den dagsorden, som jeg selv har været med til at foreslå, indeholder essensen af ministerens synspunkter.

Og så til fru Mariann Fischer Boel: Dagsordenen er essensen af regeringens synspunkter og ministerens redegørelse, og derfor stemmer jeg trygt for en dagsorden, der tager ministerens redegørelse til efterretning. Men jeg går altså fra denne debat med en dårlig smag i munden på grund af V's, K's og Enhedslistens opførsel.

(Kort bemærkning).

Vibeke Peschardt (RV):

Jeg blev spurgt direkte af hr. Bent Hindrup Andersen, om Det Radikale Venstre kan støtte den anden udgave af Enhedslistens dagsorden, hvor de famøse ord WTO og EU er taget ud, og dertil vil jeg sige: Den kan vi ikke støtte.

Jeg er fuldstændig enig i de synspunkter, der er blevet fremført om, at regeringspartiernes og SF's dagsorden, som åbenbart ikke må blive vedtaget her i Folketinget, indeholder præcis det, vi gerne vil have at ministeren skal arbejde for i Rom, for vi mener, at inden for de nævnte organisationer skal man arbejde på at nå de mål, som den dagsorden, der altså ikke kan blive vedtaget, lægger op til.

(Kort bemærkning).

Steen Gade (SF):

Jeg har ikke før fra talerstolen sagt, at jeg ikke synes, 92-landegruppen og andre grupper, f.eks. Folkekirkens Nødhjælp, har gjort et godt arbejde uden for Folketinget. Jeg synes, vi har fået lavet en dagsorden – som jo ikke bliver vedtaget – som i høj grad tager hensyn til det flotte græsrodsarbejde, der er lavet på forhånd. Det er også en grund til, at jeg er ked af, den ikke kan blive vedtaget.

Netop fordi det er essensen af ministerens politik, vil jeg spørge ministeren om en ting her ved debattens slutning. Vil ministeren løbende lave redegørelser til Folketinget om, hvordan det følges op bagefter? For det er jo, når det kommer til stykket, det vigtigste i den danske sammenhæng, hvordan en fødevarerikkerhedspolitik følges op i Danmark, og hvordan den følges op i EU. Er ministeren indstillet på at lave sådanne redegørelser, som kan føre til, at også det NGO-miljø, der er uden for huset her, får mulighed for fortsat at være inddraget i processen?

Landbrugs- og fiskeriministeren (Henrik Dam Kristensen):

Jeg gjorde indledningsvis noget ud af at takke for det samarbejde, der har været imellem ministerier og forskningsinstitutioner og NGO'er. Det er bl.a. det forarbejde, mener jeg, der har gjort, at vi har fået et godt materiale ud af det, og jeg vil da selvfølgelig være optaget af, at dette samarbejde fungerer frem til Rom, men også efterfølgende, for der bliver nogle ting, der skal følges op.

Formen, i hvilken vi forsat kan holde Folketinget orienteret, synes jeg vi skal finde efterfølgende. Men jeg er egentlig interesseret i at sikre, at det fortsatte brede samarbejde og forståelse omkring den ulykkelige situation, som udviklingslandene er i, og den forpligtelse, bl.a. vi i Danmark har, men som først og fremmest den rige verden har, som vi skal løse igennem FN-organisationerne osv., bliver fastholdt.

Jeg synes stadig væk, det har været en god debat. Der har været meget debat omkring dagsordener her på det sidste. Fint, fair nok, men jeg synes, hvis man kigger på debatten som sådan, at der har været en opbakning til regeringens redegørelse. Det, regeringen og SF i fællesskab forsøgte, var at sige – for at gøre det lidt mere overskueligt: Hvor er så det essentielle i den redegørelse? Og det var så dér, der fremkom en dagsorden.

Men som jeg også sagde på et tidligere tidspunkt, vil jeg gerne anerkende den brede tillid, jeg nu forstår, der er til regeringen og de ministre, som skal til Rom.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden:

Som tidligere meddelt vil afstemningen om dagsordensforslag nr. D 11 af Erling Christensen (S), Steen Gade (SF), Vibeke Peschardt (RV) og Sonja Albrink (CD) (se foran), nr. D 12 af Mariann Fischer Boel (V), Lene Espersen (KF), Niels Højland (FP) og Ole Donner (DF) (se foran) og nr. D 13 af Bent Hindrup Andersen (EL) (se foran) blive foretaget i mødet tirsdag den 5. november 1996.

Meddelelser fra formanden

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 5. november 1996 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den dagsorden, der er opslået i salen.

Med hensyn til de øvrige møder i den kommende uge skal jeg henvise til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 12.34
